

Idéanalys från ankdamm till universums mitt

Evert Vedung

For I believe in the power of ideas, including the power of false and pernicious ideas. And I believe in what I might call the war of ideas. ... The power of ideas, and especially of moral and religious ideas, is at least as important as that of physical resources.

Karl R Popper, *Conjectures and Refutations* 1963: 373

We miss a great deal if we try to understand policy-making solely in terms of power, influence, and bargaining, to the exclusion of debate and argument.

Giandomenico Majone, *Evidence, Argument and Persuasion in the Policy Process* 1989: 2

Idéanalys är en genuint svensk inriktning inom statskunskapen. Som uppfinnare räknas Herbert Tingsten på 1930-talet, då han utvecklade en egen speciell ideologikritisk metod. Han gav den namnet "idékritik" och tillämpade den först på fascismens och nazismens idéer, senare på konservatismens och slutligen på den svenska socialdemokratins idéutveckling med dess brott med marxismens deterministiska ödestro.¹ Utifrån detta har den vuxit ut till något betydligt bredare.

Idéanalys: en inskränkt svensk ankdamm?

Vid ett symposium om idéanalys 2005 i samband med min emeritering hävdade Walter Carlsnaes med emfas att den statsvetenskapliga idékritiken är helt

1 Artikeln handlar om *statsvetenskaplig idéanalys*, dvs. analys med vetenskapliga anspråk av politiska idéer. Ibland används uttrycket "politisk idéanalys" eller enbart "idéanalys", men alltid i detta temanummer avses därmed statsvetenskaplig idéanalys, såvida inte något annat explicit anges. Idéer är för mig i detta sammanhang något mänskligt intellektuellt och känslomässigt såsom tankar, tankeinhåll, föreställningar, uppfattningar, avsikter, intentioner, motiv, mentala konstruktioner, tänkesätt, attityder, emotioner, passioner.

Evert Vedung är professor emeritus, statsvetenskap ssk bostadspolitik, Uppsala universitet.
E-post: evert.vedung@ibf.uu.se

och hållet svensk.² En produkt av ankdammen, som han formulerade det. "Termen 'idéanalys' är något provinsiell och förekommer framför allt inom statsvetenskap, historia och idéhistoria," skriver Göran Bergström och Kristina Boréus i deras utmärkta och framgångsrika bok om textanalys (2005:159; även 2012). Andemeningen är miljt negativ.

Ankdammsargumentet består av två urskiljbara delar. Dels att statsvetenskaplig idéanalys i akademisk mening är en uppfinning, som gjorts i Sverige och utvecklats här. Dels implikationen av detta att den är rätt insnöad, avskärmat, kringskuren och provinsiell i förhållande till den stora världens aktuella forskningsfronter. Den första delen instämmer jag i. Den andra delen tar jag avstånd ifrån och hävdar i stället att idéanalys idag har placerat sig mitt i statsvetenskapens universum.

Som akademisk specialitet är politisk idéanalys en tvättakta svensk tradition inom statsvetenskapen. Är idéanalys den enda inhemska specialitet, som den svenska statsvetenskapen mäktat prestera? Den frågan ställde vi aldrig på 1960- och 70-talen, eftersom vi saknade den erforderliga utblicken.³ Med sin internationella orientering slog Walter Carlsnaes huvudet på spiken vid det nyss nämnda seminariet, när han hävdade att idékritiken är helt och hållet svensk och en produkt av ankdammen (även Carlsnaes 2003). Göran Bergström och Kristina Boréus kunde ha utelämnat ordet "något" i karakteristiken "något provinsiell". Till sitt ursprung är statsvetenskaplig idéanalys provinsiell. Inte ens i grannländerna förekommer beteckningen "idéanalys". Och ännu mindre existerar den på engelska. Livligt erinrar jag mig min förundran inför över-sättarens mödor att transformera i mitt tycke enkla uttryck som "idéanalys", "idékritik" "argumenteringen" till engelsk språkdräkt i sammanfattningen till "Unionsdebatten 1905", min avhandling för doktorsgraden i statskunskap. I den enorma engelskspråkiga statsvetenskapliga diskursen fanns, i vart fall inte då, några enkla motsvarigheter till de nyss nämnda orden. "Analysis of ideas" eller "idea analysis" fanns det ingen som sa; ännu mindre betecknade dessa uttryck ämnesområden i statskunskap eller andra discipliner. "History of ideas"

2 Se Förord!

3 Ett annat bud ges av Jörgen Westerståhl (1992) i en artikel om Herbert Tingsten: forskningen om konstitutionella institut eller institutioner under de första årtiondena av förra seklet. "Frågan är om inte detta är det mest självständiga bidraget till den statsvetenskapliga forskningen som vi överhuvudtaget åstadkommit... Man utgick från den konstitutionella regleringen av den institution man studerade och klarade sedan hur denna institution faktiskt fungerat under olika skeden i vårt lands utveckling eller i flera olika länder eller delsystem. Dessa undersökningar ... utmynnade regelbundet i vissa slutsatser rörande de studerade institutionernas sätt att fungera. Man skulle kunna beskriva dessa undersökningar som ett slags generaliserande utvärderingsforskning, där de konstitutionella reglerna och motiven för deras tillkomst anger de syften för institutionen mot vilka en avstämning kan ske." Paradoxer hos Tingsten är hans doktorsavhandling *Folkomröstningsinstitutet i Nordamerikas förenta stater från 1923*, men Westerståhl nämner också andra exempel på undersökningar av institutioner (1992: 205:ff, även 1993). – I sammanhanget nämner Westerståhl överhuvudtaget inte den tingstenska idékritiken som ett bidrag till den internationella statsvetenskapen.

fanns liksom "intellectual history", men det svenska idéanalys var ju mycket bredare än så. Samma med normativ teoribildning, "argument analysis" och "intentionalist explanation".

Idéanalys i akademisk, statsvetenskaplig tappning uppfattas här som en omfångsrik ansats, som rymmer allt det nämnda och mycket mer. Liknande problem studeras naturligtvis internationellt, men skärningarna sker där på andra ledder. Idéanalys är en svensk uppfinning med sin säregna fokusering just på idéer i vid mening, som kan bedömas innehållsligt för sin intellektuella halt och giltighet, men också studeras för orsaker till deras utsägnande och omfattande eller effekter av detta utsägnande och omfattande på omgivande målgrupper och samhälle.

Den andra delen av ankdammargumentet – att idéanalys är kringkuren och provinsial i förhållande till senare forskningsfronter, rätt passé, under en tid rentav ansedd som mogen för skrotning – vänder jag mig emot med energi. Idéanalys hamnade aldrig i avfallsgropens kökkenmödding. Den blev aldrig något dött museiföremål. Den överlevde behavioralismens och det ekonomistiska strukturtänkandets attacker. Och inte bara det. Sedd i dagens ljus var idéanalys ovanligt framsynt. Internationellt upplever den nu en renässans. Det besynnerliga har hänt att idéfaktorer dramatiskt uppvärderats och numera uppfattas som det absolut mest centrala. "Ideas are at the core of political action," påpekar Béland & Cox (2011:vi). "All political conflict revolves around ideas," sekunder Deborah Stone (2013:13). Döm om min häpnad när uttrycket "ideational analysis" börjar uppträda i tryck (Jacobs 2015:41 ff, Béland 2009, Craig 2008, J Lapidus 2015). Har den internationella forskningssamfundet äntligen förstått vad vi i vår ankdamm begrep redan på 1930-talet – för 80 år sen? Både i närområdet och ute i stora världen talas det också om "the ideational turn" (Danielsson 2010:49, Kuivalainen & Niemelä 2010; Gofas & Hay 2010, Béland & Cox 2011:7, Blyth 1997) och "argumentative turn" (Fischer & Forrester 1993, Fischer & Gottweis 2012). Idéerna har i sanning återupptäckts. Se upp: snart riskerar vi att dränkas i störtfloder av skrifter på temat "Bringing ideas back in". Jag ska nu försöka påvisa några uttryck, som denna idéernas renässans tar sig idag.

Uppseendeväckande är att systematiskt rationellt samtal på en del håll betraktas som metafor och metakategori för hela det samhällsvetenskapliga projektet. Samhällsvetenskap förstås inte bäst som producent av universella lagar och sanningar om samhället. Empiriska insikter av viss generalitet, ja, men av typen "middle-range theories". Men även dessa är alltid öppna för invändningar och ifrågasättanden. Utöver detta inkluderas i nutida statsvetenskap och idéanalys även normativ och konstruktiv analys, och rön från dessa grenar kan alltid bestridas och betvivlas. Detta ökar relevansen av metaforen "det rationella samtalet" (det resonliga samtalet, det redbara samtalet) som övergripande tankefigur. Därför kan samhällsvetenskapliga resultat liknas vid

argument i en kvalificerad, systematisk, ständigt fortgående diskurs om samhällens utveckling, väl underbyggda idéer som bemöts med väl underbyggda motidéer, skäl som möts av invändningar, vilka i sin tur möts av gensagor och motresonemang.⁴

Någon enighet om denna metafors användbarhet existerar naturligtvis inte i forskarsamhället. Det finns mottendenser, starka sådana. Ett exempel är den rörelse som framträder under banér som ”evidens-based public policy” och ”evidence-based practice” och inom vilken vissa riktningar förespråkar förvetenskapligad offentlig politik byggd uteslutande på rön och belägg från randomiserade tvågruppsexperiment.

Detta om samhällsforskning generellt. Det andra – på statsvetenskaplig nivå – är att nya sorters idéanalyser växer fram, särskilt i den förklarande (funktionella, relationella) genren. Med förklarande avses studier av idéers effekter (möjliggörande och hindrande funktioner, effektanalys). Även undersökningar av idéers orsaker (orsaksanalys) inkluderas här i förklarande idéanalys.

Om vi sänker oss till argumentationsanalysen i dess strikt innehållsliga, idécentrerade, icke-aktörscentrerade sätt att närma sig idéer, så har även den undergått ett ordentligt uppsving, genom den politiska filosofins och normativitetens renässans, genom att argumentationsmöjligheterna i värdefrågot vidgats och genom policy- och styrningstänkandets enorma utveckling under den tidsperiod, som för min egen del inleddes i början av 1960-talet.

4 Ordet ”diskurs” med avledningar som t.ex. ”diskursiva strider” och ”vetenskapliga diskurser” (eng. ”discourse” som i ”political discourse”, ”policy discourse”) används här, när inget annat sägs, i den ursprungliga, lingvistiska betydelsen av kommunicerande, konverserande, meningsutbytande och debatterande mellan olika aktörer men framför allt i bemärkelsen av innehållet i idémängder (utsagor) frambringade av dessa aktiviteter. Ordet används inte i bemärkelsen grupp av utsagor med ett visst ämnesmässigt innehåll, som tenderar att dölja vissa maktfunktioner. Att avslöja språkligt konstruerade dolda maktstrukturer är en huvuduppgift för forskare som arbetar inom diskursanalys à la Althusser-Pêcheux-Foucault, hävdar Mats Lindberg i sitt bidrag till detta temanummer. Arbeten som av forskarna själva benämns diskursanalytiska blir f.n. fler och fler i t.ex. socialt arbete och, enligt Kristina Boréus, också i statsvetenskap. ”Mot diskursanalys, bort från idéer,” noterar hon som en trend i svensk, särskilt stockholmsk statskunskap i en översikt (2010: 170 f; jfr Badersten & Gustavsson 2015: 118ff). Tre viktiga studier på svenska vari forskarna explicit knyter an till vad de själva kallar diskurs och diskursanalytiska föreställningar är Jacobsson 1997, Mörkenstam 1999 samt Strömberg 2007:65 ff (”argumentativ diskursanalys”). Jfr bred, intressant översikt i Nilsson 2014. Denna diskursanalys inkluderas här under det vida paraplyet ”analys av idéer”, dvs. ses som en variant av idéanalys. – I statsvetenskap finns ett mycket vanligt maktpolitiskt betraktelsesätt på idéer, som utgår från idéuttalandens *strategiska* funktioner. Det liknar diskursanalys à la Althusser-Pêcheux-Foucault och är åsiktsneutral i den meningen att alla politiska riktningar av alla tänkbara schatteringar kan hemfalla åt dessa sätt att *utöva makt med språk*. Det utgår från partistrategiska överväganden bakom det som uttalas och tar upp t.ex. uttalandenas funktioner att hålla samman ett parti, en regeringskoalition, vinna röster i nästa val, vinna stöd i allmänna opinionen, i opinionen i lokalsamhällen, i civila samhällets organisationer och i berörda professioner. Jag har själv tillämpat detta synsätt i skrift många gånger (tidigast i EV 1971:57 ff och exempelvis 89–94, 119 ff, 169 ff, 225 ff, 294 ff och senast i EV 2016: 60 ff med gaffeldiagram och historik).

Fyrfaldigt syfte

Syftet med denna artikel är fyrfaldigt. Efter att ha redovisat min uppfattning om idéanalysens egen metodiska och teoretiska oskuld i utgångsläget, ska jag presentera tre synsätt som pekade mot att den borde förvisas till historiens skräpkammare. Jag återger hur jag minns dem ungefär vid den tid jag skrev C-uppsats, studerade för fil.lic och doktorerade i statskunskap från mitten av 1960-talet fram till slutet av 1971. Jag vill understryka ”uppfattning” och ”minns” för det är mina egna erinringar. Minnet är skevt och selektivt. Å andra sidan finns där mer än vi tror. Günter Grass hade rätt. Att minnas är som att skala lök. När vi river av det torra, frasande ytterskalet och börjar pilla bort lager efter lager av löken, då träder hågkomster fram som vi inte trodde fanns där.⁵

På detta följer ett annat memoarliknande avsnitt om den kris, turbulens och självkritik, som skakade om den statsvetenskapliga idéanalysen i slutet av 1960-talet, när den försökte anpassa sig till en ny vetenskaplighet. Denna turbulens illustreras med hjälp av minnen från min egen besvärliga ”unionskris” 1967–1971, vilken resulterade i min avhandling för doktorsgraden (”Unionsdebatten 1905”, EV 1971)⁶ om idéer och motidéer, argumenteringar pro och argumenteringar contra i Norge och Sverige kring aspekter på Norges utträde 1905 ur landets dittillsvarande förening med Sverige.

Sedan ska jag gå fram till dagens 2018 och med ett antal exempel hävda att vetenskaplig idéanalys förvandlats till det viktigaste som finns i ämnet. Den har hamnat i ”universums mitt”, under andra språkliga beteckningar än idéanalys, ja, men likväl med idéer i centrum. Denna mäktiga gestaltförskjutning illustreras med ett antal angelägna ansatser i samtida statsvetenskap och policyanalys. Utgångsläget, tre idéanalysnegativa synsätt, den turbulens och självkritik som idéanalysen utsattes för mot 1960-talets slut samt sex idéanalyspositiva teman och argumenteringar är listade i figur 1. Jag ska börja med idéanalysens oskuld i utgångsläget.

Figur 1. Teman som kommer att behandlas

1. Idéanalysens metodologiska och teoretiska oskuld i utgångsläget
 - 2.1 Behavioralismen: observerbara beteenden, uppfattningar om världen (beliefs) och attityder
 - 2.2 Strukturerna bestämmer idéerna
 - 2.3 Idéanalys enbart kritisk och nedrivande
3. Idéanalytisk turbulens och omorientering vid 1960-talets slut
 - 4.1 Det rationella samtalet som överordnad metafor för all idéanalys och samhällsvetenskap
 - 4.2 Nyinstitutionalismen: idéer, rutiner, regler, recept
 - 4.3 Policyanalys: den politiska utflödessidans återkomst
 - 4.4 Den politiska filosofins och normativitetens renässans
 - 4.5 Idéer som låser fast och låser upp
 - 4.6 Konstruktivismen och det politiska språket

5 ”När man skalar lök” (Beim Häuten der Zwiebel), Günter Grass läsvärda memoarer.

6 För att göra självbespeglingen mindre störande i temanumrets memoarliknande delar förkortas fortsättningsvis Vedung till EV i textreferenser.

Idéanalysens metodologiska och teoretiska oskuld i utgångsläget

I mitten av 1960-talet, när jag själv inledde mina grubblerier över idéanalys, ansågs sysslan att välja ut, beskriva och analysera idéer knappast värd att filosofera över. Mina sakinriktade förebilder som Carl Arvid Hessler (1956, 1942a och b, 1937, 1947, 1964), Nils Elvander (1961a och b), Arne Wählstrand (1941) och Torbjörn Vallinder (1962, ett kap om rösträttsrörelsens idéer) författade väl-skrivna och utmärkt ämnesorienterade skrifter om politik, politiskt tänkande och politiskt handlande. Uppslukade av sakfrågor redovisade de inga reflektioner om hur man gör när man beskriver, hur en begreppsanalys går till eller vad en beskrivning kan göra anspråk på att återge. De problematiserade inte sina tolkningsmetoder och tecknade egentligen aldrig ner hur man som forskare ska kunna höja sig över materialet och se sin studie som ett fall av något mer allmängiltigt.

Det förekom inga inledande utläggningar om teori och metod. Min handledare Hessler ogillade mitt kapitel ”Teoretiska och metodiska överväganden” i doktorsavhandlingen ”Unionsdebatten 1905” (1971: 33 ff); hans misshag var inte enbart en sidoeffekt av hans avsky mot förord ”där man tackar sin lärare hjärtligt, hjärtligare, hjärtligast” (Lewin 1993). Man skulle gå direkt på sakfrågan. Vi lärjungar citerade ibland ”Utan saknad hade Geijer i mars 1830 lämnat riksdagen”, de berömda inledningsorden i del 2 av hans utomordentliga Geijerbiografi, som kvintessensen av en hesslersk öppning (in medias res!).

Att vara objektiv i sina beskrivningar var viktigt. Med detta menade man snarast att forskaren inte fick använda värderande ord. Detta påminner om vad senare forskare talar om som ”diskriminering genom ord” eller ”diskursiv diskriminering”, även om man i det senare fallet är upptagen av politikens ord i objektspråket och i det här aktuella fallet av ord i forskarnas metaspråk. Ve den vars egna värdemässiga inställning sken igenom! Han placerade sig på ljusårs avstånd från en vetenskaplig framställning (ett hesslerskt uttryck).

Det som krävdes var stilistisk kräsenhet (ett annat hesslerskt ordval), sinne för akribi i källhanteringen (Hessler igen). Särskilt förutsattes noggrann observation av verkligheten utan förutfattade meningar. Det senare kravet härrörde kanske från den äldre s.k. positivismen: forskarens representation av världen sker genom sinnesdata utan förmedling av hennes mentala raster såsom scheman, föreställningar, eller vinklingar, dvs. idéer.

Trots att en annan stor förebild, Herbert Tingsten, i historiens ljus också framstår som föga metodiskt genomtänkt (se Lundborg 1991 samt rec i EV 1992; Hermansson 1992; Skovdal 1992), så blev han ett undantag genom sin kvickhet och stilistiska briljans, sin idékritiska metod (1936, 1939a, 1941a, b och c), sitt meningsutbyte med Gunnar Heckscher om idékritik-idéhistoria (GH 1937:427 ff, GH 1939:491 ff.; HT 1939b:499 ff: även Petersson 2013:111 ff) och sin tes om ideologiernas död (Petersson 2013:127 ff). Ett undantag var också H F

Peterssons massiva "Power and International Order" (1964) med sina tänkvärda "four schools of thought" – authoritarian, moderate, radical, revolutionary.

Behavioralismen: observerbara beteenden, övertygelser och attityder

Under sista halvan av 1960-talet nåddes svensk och nordisk statskunskap av en intellektuell strömning, som krävde större metodmedvetenhet men också avståndstagande från statskunskaparnas upptagenhet av det historiska till förmån för det aktuella. Statskunskapen skulle bli en science i naturvetenskaplig mening med fysiken som hyllad förebild. Den borde producera lagar eller lagliknande generaliseringar. Fördenskull kunde den inte som förr syssla med konstitutionella regelverk, ideologier, stora tänkare och pressdebatter i det förgångna utan måste avhandla nutida beteenden, attityder, verklighetsuppfattningar och övertygelser (beliefs) hos vanliga medborgare på massnivå, t.ex. individers röstande, representanters voteringar och annat påtagligt. Den förordade enkäter med noggrant utformade frågebatterier och fasta svarsalternativ eller strukturerade intervjuer som tekniker för datainsamling och statistisk bearbetning av insamlade massdata. Det började anses urmodigt på gränsen till suspekt att syssla med filosofiska idéer och argument eller avsikter och intentioner, ja rentav offentlig politik. Ämnet borde döpas om till *politologi* i analogi med sociologi och psykologi (Jerneck 2010:18, Bryder, 2010a:46); "statskunskap" ansågs inte avspegla den nya vetenskapligheten. Om denna politologi eller "statsvetenskap", som ämnets svenska namn vid den här tiden ändrades till i Sverige, någonsin skulle kunna förvandlas till en science som producerade generaliseringar, eller rentav universellt giltiga påståenden, så borde dess primära fokus läggas på manifesta beteenden på massnivå och attityder i anslutning till dessa, men i övrigt bli ideologifri, avsiktsfri, intentionsfri och idéfri.

Behavioralismen kallas denna strömning, med en term myntad av David Easton (1962). Beteckningen blev aldrig *behaviorism* i B F Skinners efterföljd, även om behavioralismen var besläktad med denna berömda riktning inom psykologin. Behavioralismen var en inomvetenskaplig rörelse. En huvudidé var att forskningen skulle koncentreras till *observerbara beteenden*. Massdata på individnivå var viktiga, särskilt om väljarnas beteende i allmänna val samt deras verklighetsuppfattningar och attityder. Ingen förnekade nog i och för sig att idéer, föreställningar, motiv, uppfattningar, institutioner och annat icke-observerbart faktiskt existerade. Men ingen som sökte lagbundenheter borde ägna sig åt dylikt svårgripbart. Statsvetare borde heller inte befatta sig med politisk filosofi eller idé- och debattanalyser i argumentationsanalytisk mening, ty sådan värderande och normerande verksamhet hörde inte hemma i en statsvetenskap på spaning efter det invariantska och värdefria.

I vilken utsträckning svenska kolleger använde ord som "behavioralist" eller "behaviorist" för att framställa sin egen vetenskapliga grundsyn kan jag inte avgöra. Jörgen Westerståhl gjorde det i vart fall i ett brev till Herbert Tingsten på hösten 1970. "I själva verket har med utgångspunkt här i Göteborg den behavioristiskt betonade skolan vunnit insteg för att inte säga dominans på flertalet ställen. Endast i Uppsala är majoriteten bland lärarna fortfarande negativa." (Petersson 2011:216 som citerar brevet).

En amerikan som tidigt tog denna riktning på allvar var Heinz Eulau i boken *The Behavioral Persuasion in Politics* (1963; även Dahl 1961b och a; Charlesworth 1962; Farr 1995). En del, inklusive jag själv, brottades med Fred N Kerlingers *Foundations of Behavioral Research* (1964, 1966). Den tidiga internationella behavioralismens förkämpar lade gärna beslag på hedersbenämningen *empirisk forskning*. Att studera policyer, ideologier, tidningsdebatter eller parlamentariska meningsutbyten, särskilt i ett historiskt perspektiv, ansågs mindre värdefullt, rentav oempiriskt.

Jag minns när professor Nils Elvander uppe i sitt tjänsterum på Skytteanum djupt suckande beklagade sig över Barry Holmströms avhandling (1972) eller om det var Lars Nords (1974; i slutfasen ryckte jag in som handledare för båda): måtte detta bli den sista i den idéanalytiska genren; sen ska vi alla syssla med förhållanden på massnivå, observerbara beteenden, attityder och övertygelser och nyttja surveymetoder. Och när Nils Elvander tillät sig sucka på detta sätt hade det gått långt, för han var ju själv varken övertygad eller övertygande behaviorist. Hans digra, idéhistoriskt inriktade doktorsavhandling (1961a) hade handlat om Harald Hjärne och konservatismen med ett fascinerande kapitel kallat "1914 års idéer" (även 1961b).

För att samla in data propagerade den här tidens behaviorister (eller beteendeforskare) för enkäter på stora populationer. Detta förutsatte ett fokus på det nutida och relevanta som röstande i det senaste valet. Allt detta innebar pionjärbete; ingen svensk statsvetare hade gjort detta tidigare. Det förutsatte också en utomordentlig noggrannhet i språklig formulering av forskningsfrågor (och fasta svarsalternativ), innan den slutgiltiga datainsamlingen sattes igång. Se där ovedersägliga styrkor hos "den behavioristiskt betonade skolan", särskilt i förhållande till äldre tiders idéhistoria och debattanalyser utan knytning till dagens problem.⁷

Därmed har jag sagt vad jag har att säga och vill säga om denna period i svensk statsvetenskaplig idéhistoria. Och det gäller i princip bara för tiden mellan 1965 och 1975. Och det är naturligtvis sett ur mitt perspektiv, som jag minns det. Vad som oroade var inte ökad metodisk medvetenhet i form av frågors formulering, krav på aktualitet och utveckling av modeller och scheman, eller

7 För både historien och ssk senare utveckling, se utmärkta översikter av Sören Holmberg (2010) och Lena Wägerud (2010).

spaningen efter generaliseringar. Där höll vi idéintresserade med kritiken och försökte förbättra. Oroande var misstron mot eller det implicita avståndstagandet från att syssla med avsikter, intentioner, föreställningar, resonemang, stora meningssammanhang, politiska ingripanden, policyer, reformer.

Någon gång, i mitt stilla sinne, tänkte jag tanken att jag borde ha doktorerat i Göteborg. Där ligger man vid forskningsfronten. Där är man mer internationell. Där skulle jag ha fått en rejäl utbildning. Varför valde jag just Uppsala?

Strukturerna bestämmer idéerna

Samtidigt med behavioralismen, men oberoende av denna, framträdde en annorlunda mycket inflytelserik rörelse, som förvisso betonade politiska ideologiers och andra mentala föreställningars enorma politiska roll, men hävdade att dessa huvudsakligen determinerades av socioekonomiska strukturer utan att själva inverka på idé- och samhällsutvecklingen. Idéer var bara ytfenomen och återspeglings; själva bestämde de ingenting. Staten uppfattades enbart som en förmedlare av djupare liggande strukturella krafter; några egna bidrag till samhällsutveckling förmådde den inte lämna.

På mitt första nordiska statsvetarmöte (i Jollas, Helsingfors) höll den framstående sociologiprofessorn Erik Allardt ett föredrag om politikens sociologi och politisk sociologi. Huvudtesen var, vill jag minnas, att samhället påverkade politiken, att statens åtgärder var determinerade av sociala krafter i sin omgivning. Den politiska sociologins, för att inte säga statskunskapens uppgift var att finna ut hur och varför. Fokus borde riktas mot inflödet från samhället i det politiska systemet, och enkannerligen då de ekonomiska faktorernas roll; politikens utflöde till samhället och därmed statens och den förda politikens implementering och effekter på samhället uppfattades som svaga och föga angelägna att beforska. Den som stillsamt påpekade att kollektiva aktörer som politiska partier och intresseorganisationer och deras idéer och policyer kunde självständigt inverka på strukturerna låg illa till på seminarier och konferenser.

Även framhävandet av strukturernas betydelse var ett inomvetenskapligt fenomen. Men det understöddes starkt av en växande välvillig syn på marxismen. Som Marx tolkades var idéerna bara överbyggnader på den materiella basen med funktion att skyla över, dölja och föra tankarna bort från verksamma underliggande ekonomiska strukturer. Idéers funktion var att tjänstgöra som rökridåer för att maskera makthavarnas, den härskande klassens, läs bourgeoisins, materiella intressen. Den förda politiken, politiska idéer, liksom vetenskapliga idéer om samhället, var enbart biprodukter av materiella förhållanden.

En del strukturtänkande vid denna tid var aktörlöst. Att det kunde finnas aktörer med handlingsförmåga (agens, agency) var inget dominerande synsätt. Den populära funktionalismen eller struktur-funktionalismen var aktörsfri. Det fanns bara strukturer som fyllde funktioner och där spelade aktörer och

deras handlingsförmåga, idéer och motiv ingen eller en blygsam självständig roll.

Samhället skulle studeras synkroniskt, på tvärs, inte diakroniskt, över tid. Strukturer, inte aktörer och idéer var det centrala. Det invarianta skulle fångas in, inte det varianta och undantagsmässiga.

Strukturalismen lever kvar i någon mening, mer sofistikerad och kanske i uttunnad form. Ta de riktningar i aktuell statsvetenskap som producerar kvantitativa undersökningar med hög generalitetsambition om förhållandet mellan socio-ekonomiska faktorer och "policy outputs" på stats- eller ländernivå! Förklaringskraft tillskrivs företeelser, som egentligen bara är variabler och inte kan agera, men som tycks kraftigt inverka på policyskaparnas agerande. (Cairney 2012:128 f). Hur går denna inverkan till? Förvisso spekulerar man även om detta i texter och på seminarier. Men det ingår inte i själva den kvantitativa analysen. Mekanismer i form av aktörers perceptioner, värderingar och beslut om åtgärder klarläggs inte i själva den kvantitativa studien. De förmodas nog existera mellan variablerna men i en svart låda som inte öppnas (the black box). I de kvantitativa studierna intar aktörer, i detta fall policyskapare, deras agens, idéer och ställningstaganden för insatser en undanskymd plats. Där finns inga policyentreprenörer, inga eldsjälar, inga partier som drivs av eller legitimeras med hjälp av ideologier, aktörer som kalkylerar och har idéer (Cairney 2012:128 f).

Idéanalys enbart kritisk och nedrivande

Det fanns också en tredje invändning, som riktade sig mot idéanalysens innehållsliga, filosofiska, argumentationsanalytiska sida. Idéanalys var enbart kritisk och nedrivande, sa man. Den är inte konstruktiv och uppbyggande. Därmed, antydde det, kan den inte delta i framtidsbyggandet av generella teorier. Denna kritik vände sig, som sagt, mot en speciell variant av idéanalys, nämligen den idékritiska, men som kritikerna tycks ha uppfattat som Idéanalys med stort I, som den enda. Här anläggs som sagt ett betydligt bredare perspektiv, som inbegriper såväl konstruerande analys som förklarande varianter.

Idéanalytisk turbulens och omorientering vid 1960-talets slut

Mötet med de nyss beskrivna intellektuella strömningarna blev omtumlande för den statsvetenskapliga idéanalysen. Den påverkades och försökte ta lärdom av dem. En era av mödosam omprövning kom att inledas.⁸ För att demonstrera metodologisk självreflektion men också strävan efter mer av generalitet måste

8 Tom Bryder (2010a) använde formuleringen "Det teoretiska genombrottet"; se även samme författares 2010b. Jfr Ruin 1977.

idéforskarna börja formulera tydliga forskningsfrågor, analysera sina begrepp, utveckla teorimodeller, analys-scheman och kanske även modeller samt lyfta fram, avbilda och ge skäl för allt detta i teoretiska inledningar, gärna i form av särskilda kapitel (vilket tidigare ingen hade gjort).

Jag ska lämna ett anspråkslöst bidrag till innehållet i en dylik självvranssakan genom att rekonstruera mina egna famlande försök till självreflektion, metodmedvetenhet och teoriutveckling under mitt slit med Norges utbrytning ur unionen med Sverige 1905. Först det historiska om ämnesvalet.

Om unionsupplösningen med Norge hade jag författat en C-uppsats som kompletterats till D-nivån. Jag hade fortsatt i tangentens riktning och erövrat en fil. lic-examen på den samtida svenska tidningsdebatten om unionsupplösningen 1905 (EV 1966). Ska jag fortsätta med samma ämne för att nå doktorsgraden? Den frågan ställde jag mig i slutet av maj 1967, efter ett år som heltidsarbetande universitetslektor. Tvivlen började hoppa sig. Ansatsen kändes plötsligt mossig. I lic-avhandlingen från juni 1966 finns inte en enda referens till något metodiskt om idéanalys eller teoretiskt om utrikespolitik, ideologier, nationalism eller secessioner (statsupplösningar). Hade synen på historisk idéanalys förändrats på bara ett år? Troligen. Jag minns inte säkert. Unionsupplösningen som forskningsobjekt tedde sig också mer och mer irrelevant. Hessler föreslog ”Dreyfusaffären i svensk press”, men det kändes ålderdomligt och ohyggligt perifert. Jag ville ha något rykande dagsaktuellt och samhällstillvänt. Tidsandan tycktes kräva det. Men vad då i så fall? Å andra sidan hade mycken tid och stora mödor lagts ned på det unionella. Att doktorera borde inte bli min livsuppgift. Så efter en viss utsävning stannade jag för unionsupplösningen.⁹

För att göra studien sakfrågemässigt spännande och metodiskt frontplacerad valde jag en länderkomparativ uppläggning. Den svenska synen på unionen och dess kollaps skulle konfronteras mot den norska. Att jämföra två parter inställningar i samma konflikt kändes vettigt. Komparationer förordades starkt av de nya generalisterna, som ville göra statskunskapen mer vetenskaplig, objektiv, teoretisk. Tvivlet på att själva ämnet om en händelse långt tillbaka i tiden kunde gömma något aktuellt och intressant övergav mig emellertid aldrig. Men jag började se möjliga infallsvinklar, som kändes stimulerande. Kanske är inte sakfrågan det viktiga utan forskarens infallsvinklar på sakfrågan? Kanske kan sakfrågan fås att illustrera en ny idéanalytisk och teoretisk medvetenhet?

Inspirationskällorna var flera. En låg utanför statskunskapen: den analytiska filosofin. För mig företrädde den närmast av osloprofessorn Arne Næss och hans empiriska semantik (1966a och b, 1968) med begrepp som tolkning, rimlig tolkning, spetsformulering och preciseringsmeny samt framför allt den

9 Referenserna (1971) och (EV 1971) i detta avsnitt hänvisar till den digitala versionen i DiVA (Digitala Vetenskapliga Arkivet) av min avhandling ”Unionsdebatten 1905” för doktorsgraden (hämtad 2015-10-30).

fruktbara idén att debatter kan ordnas efter ståndpunkter, argument för och argument mot (argument pro et contra). (1971: 38, 43, 5–53, 95). Jag hade läst lite filosofi för Ingemar Hedenius och Stig Kanger och umgicks med filosofer och filosofiska teologer på Carolina Rediviva, universitetets förnämliga bibliotek. Hessler gjorde mig uppmärksam på lundensaren Tord Simonssons analys pro et contra i hans doktorsavhandling från 1963 ”Kyrkomötet argumenterar” om kvinnoprästfrågan (EV 1971:95). Själv snubblade jag över Ogden och Richards trekant med termer, begrepp och sakförhållanden (1971:51, 54). Om jag tydligare satte in unionsfrågan i dessa argumentationsanalytiska sammanhang, skulle måhända resultatet bli mer aktuellt och nydanande.

Men mycket viktigare inspirationskällor härrörde från statskunskapen och vette mot det teoretiska. Gunnar Sjöbloms doktorsavhandling med sitt analys-schema för partistrategier (1968) och det meningsutbyte som följde på den (Sjöblom 1969, 1970; Molin 1969, 1970; jfr Bryder 1980) satte djupa och bestående spår i mitt sinne. Jag började analysera argument i unionsfrågan också utifrån kategorierna Inriktat på valarenan, på parlamentariska arenan och på inre partiarenor, samt på dessa tre partiarenor Inriktat på röststöd, på opinionsstöd och på resursstöd. Tack vare detta så fick jag fason på unionsargumenteringens funktioner; det *politiska språkets maktaspekter* skulle man säga idag. Allt detta fick flyta in i den slutliga texten (1971:57 ff).

Björn Molins doktorsavhandling om tjänstepensionsfrågan (1965) och den debatt om bl a modeller som följde i dess kölvatten (Hadenius 1965, Sjöblom 1965) uppfattades som banbrytande. Modeller, det hade ingen svensk statsvetare talat om tidigare. Även detta inspirerade mig kraftigt.

Uppdelningen Beskrivning–Värdering–Rekommendation till handling, triaden *Values–Descriptions–Prescriptions* för praktiskt sammanhängande resonering i Mats Lindbergs bidrag till detta temanummer, övertogs från Stefan Björklunds ”Politisk teori” (1970, 1968) vill jag minnas, men återfanns också hos doktorandkamraten Sverker Gustavsson (1971:16 ff), hos Olof Ruin (1968), H F Petersson (1964) och Sven-Ola Lindeberg (1968) samt hos Levine (1963) och delvis i Lewin (1970, allt redovisat i EV 1971: 48–50). Det enkla schemat Aktör–Argument–Objekt hämtades från Olof Ruins studie (1968) av debatten om regeringsfrågan i Sverige (1971: 37ff, 39 ff, 43 ff), som Hessler berömt i ett sakkunnigutlåtande.

Doktrinen att statskunskapen liksom vetenskapen i gemen varken kan eller bör ägna sig åt argumentering i värdefrågor fanns överallt i miljön; på ett ganska snävt sätt togs den för given utan närmare eftertanke. Jag själv tillägnade mig emellertid en något mer sofistikerad variant av denna lära, hämtad specifikt från Arnold Brechts monumentala bok (1959) i ämnet (EV 1971: 48–50). Tipset härrörde från Sverker Gustavsson, som ju sysslade ju med Max Webers syn på forskningens frihet (1971: 5–80). Efter sin påtvingade emigration undan Hitler blev Brecht den kanske främste formuleraren på engelska av den

weberska uppfattningen om vetenskaplig objektivitet i värdefrågan (Gustavsson 1971: 16 n2 samt allmänt Brecht i Personregister). Brecht visade att man med vetenskapliga anspråk kunde argumentera om rätt mycket vad gäller värdefrågor, t.ex. i fråga om värdeomdömen om medel att nå ultimata mål. Man kunde också argumentera om ultimata mål i flera avseenden, om deras klarhet och förenlighet med andra ultimata mål till exempel. Dock kunde inte ultimata värdeomdömens giltighet slutgiltigt fastställas med vetenskapliga metoder; där gick gränsen för den s.k. vetenskapliga värderelativismen. 1971 anslöt jag mig till denna, som jag tyckte rätt sofistikerade uppfattning, en ståndpunkt som jag vidhåller men i uppmjukad form (se min uppsats "Fyra typer av statsvetenskaplig idéanalys" i detta temanummer; jfr Bryder 1980).

Till sist fem andra egna bidrag i "Unionsdebatten". Först: avhandlingen är alldeles för lång. Det hade räckt med 250–280 sidor; nu blev det 430. En orsak är att jag skrev den för hand på baksidor av stencilerade f.d. B- och C-uppsatser, precis som handledare Hessler själv gjorde. Med lösa papper blev det lätt och billigt att klippa sönder, stuva om och tejpa ihop för att få fram en önskvärd struktur. Som helhet såg jag avhandlingen i maskinskriven form först när den skulle sändas iväg till tryckeriet i Kristianstad. Det verkliga omfånget kom då som en omskakande chock.

I avhandlingen visas en ritad *modell av politiskt beslutsfattande* (EV 1971: 65). Med den tekniska och språkliga utformningen av detta teoretiska bidrag till utrikespolitiskt beslutsfattande hjälpte mig Stefan Björklund. Kanske är den en av de första modeller som avbildas i ritad form i svenskspråkig statsvetenskaplig litteratur? Varken jag själv eller någon annan tycks ha hänvisat till modellen under de 47 år som förflutit sedan den trycktes. Säger detta något om dess fruktbarhet? Eller beror det på att ingen orkar plåga sig igenom en 430-sidig publikation om unionsupplösningen? Fast kapitlet "Teoretiska och metodiska överväganden" (33–65) blev uppmärksammat och läst av många, även utanför statsvetenskapen och landets gränser (jfr Lewin 1972a).

I modellen återfinns bland annat idén om *perspektiv* (1971:65). Jag upptäckte dem induktivt, under min mångåriga brottningsmatch med materialet, och gjorde teori av det. Det komparativa svensk-norska greppet hjälpte till. Men fönstret mot det djupa perspektivet ned till 1905-ideologiernas allra innersta och mörkaste skrymslen var framför allt aktörernas strategiska argumentering och att jag inte begränsade mitt fokus till politiska utsagor i regering och riksdag utan vidgade till press, dagböcker och broschyrer. I sina argumenteringar för och mot ståndpunkter (rekommendationer till handling) i unionsfrågan i snäv bemärkelse styrdes aktörerna av oerhört mycket bredare och djupare ligande ideologiska uppfattningar. Det var detta jag kallade *perspektiv* och politiska idéers *perspektivfunktion*. Med stigande fascination förde jag ihop parternas utsagor i centrala policydokument från politiska arenor med ledande personers idéfragment i samtida brev, dagböcker, mötesreferat, pamfletter, och

tidningars ledare till långa sakmässigt sammanhängande argumentationskedjor. Nere på djupet hängde dessa logiskt och sakmässigt samman med att vinna nästa val och i slutänden äntligen få rent vänsterstyre, progressiva skatter, socialpolitik, klassutjämning och kanske rentav ett socialistiskt samhälle, respektive att vinna nästa val och äntligen få rent högerstyre, lägre skatter samt större tillväxt och mer sysselsättning i näringslivet.

Mina ”perspektiv” ligger nära det som logiskt tycks vara styrande för vad man idag kallar ”frames”, ”inramningar” eller ”tolkningsramar” och som jag själv gärna benämner ”vinklingar” (1971: 59–63, samt s. 460 indexordet ”perspektiv”). En idéanalys som startar med ståndpunkter (rekommendationer) i ett begränsat policyproblem (unionsfrågan) kan i argumenteringen för och mot dessa ståndpunkter rulla upp magnifika ideologiska vinklingar och perspektiv (socialistiskt samhälle).

En tredje sak som förbryllade var den oerhörda mängden argument fr.a. i Norge om landets rättsliga ställning i unionen samt konsulataktionens och secessionens förenlighet med lagar, regler och fördrag: grundloven, riksakten, etiska normer, samt fredstraktaten i Kiel och konventionen i Moss. Med anspelning på detta omtalar skojfriska norska historiker unionsfrågan som ”sakförernes tapte paradiset”. *Normorienterade argument* kallade jag dem och redovisade dem utförligt.¹⁰

Långt efteråt kan jag se att dessa normorienterade argumenteringar starkt påminner om March & Olsens nyinstitutionalistiska distinktion mellan ”logic of appropriateness” och ”logic of consequentiality” (lämplighetslogik och konsekvenslogik, Badersten 2006:114 ff). Att jag borde ha gjort mer av den kan jag se i efterhand. Det var naturligtvis oerhört viktigt för de norska secessionisterna att bevisa att deras ensidiga utbrytning var laglig och etiskt korrekt; det gällde ju att vinna legitimitet, dvs. acceptans och stöd, i den egna befolkningen, i Sverige, hos stormakterna. Annars kunde utbrytningen sluta illa. I omgivningen blomstrade den landhungriga europeiska imperialismen. ”L’Europe n’aime pas des changements” citerades flitigt i den svenska dagspressen för att påminna de norska aktionisterna om vilka risker de utsatte länderna för (EV 1971:247 f).

En fjärde observation gäller *strategiorienterad argumentering*. År 1905 finns sådan klart dokumenterad i samtida källmaterial. Om vi inte går in för omedelbar och ensidig norsk aktion nu, kommer vi att fejas väck vid nästa val; då kommer vänstern att vinna och införa olidliga skatter etc etc. Så argumenterade man inom den norska högern kring Morgenbladet (EV 1971: 89–94, 119 ff, 169 ff). Och i Sverige spåras lätt samma taktiska överväganden bakom kraven på norsk folkomröstning/stortingsval samt uppskov med frågans avgörande till 1906 års riksdag (EV 1971: 225 ff, 294 ff).

10 EV 1971:44 (figur), 46–48 (def.), 106–119, 128, 164–169, 218 (intressant citat), 218–228, 251–254, 285, 293, 297, 354–355, 360–361, 386, 419; även EV 1966.

Slutligen en upptäckt som jag också gjorde tack vare det länderkomparativa perspektivet: att *nationalismen* hade diametralt olika politiska förtecken i Norge och Sverige. I Norge var den ett vänsterprojekt, i Sverige ett högerprojekt. Märkligt! En skillnad värd att grubbla över! I Norge var vänstern militäristisk, i Sverige högern etc. I den vetenskapliga litteraturen om unionen hade detta föga noterats. Vad jag åstadkom var att formulera upptäckten språkligt som "nationalistisk teknik" samt redovisa belegg för den med hjälp av saftiga citat av samtida yttranden.¹¹

Efter dessa historiska, memoarliknande utgjutelser ska jag nu övergå till nuet och hävda att idéer har förvandlats till det viktigaste som finns i statsvetenskap. Det handlar om en gestaltomkoppling av betydande mått. Nedtryckt av marxistisk strukturalism och behavioralism men också inspirerad av särskilt den senare har analys av idéer från sitt provinsiella ursprung i den svenska ankdammen upphöjts till det statsvetenskapliga universums mitt.

Det rationella samtalet som överordnad metafor för idéanalys och samhällsvetenskap

Det märkligaste som hänt idéanalys under de fem decennier, som jag själv hjälpligt kan överblicka, är att argumenterande i rationella samtal i en del kretsar börjat betraktas som metafor för samhällsvetenskap allmänt. Samhällsvetenskap (i motsats till exempelvis fysik) förstås inte bäst som producent av universella lagar och eviga sanningar om mänskligt socialt liv. Vetenskapliga teorier av viss generalitet om samhället tenderar att bli undergrävda av människor med egen handlingsförmåga och agens. Mot bakgrund av denna generaliseringarnas föränderlighet och långsamma förmultning är det rimligare att säga att samhällsvetenskap ger argument i ständigt fortgående allmänna och specifika debatter, deliberationer och diskurser om samhällets utveckling, argument som möts av motargument, vilka i sin tur utlöser nya argument och motargument. Det är genom utvecklande av nya föreställningar (conjectures) om samhället, prövningar av dessa, rationell kritik av prövningsresultaten, förfinande av föreställningarna, nya argument mot och för etc., som allt giltigare kunskap utvecklas.

Samtalsmetaforens särställning möter invändningar. Men åtskilliga uppburna tänkare har drivit denna tes om vetenskap som kritiskt rationellt, resonerande eller resonabelt samtal mellan många deltagare, där det bästa argumentet tänkes segra. Karl Popper (1959a och b, 1963) och Stephen Toulmin (1964) hör definitivt hemma i denna skara, Giandomenico Majone likaså

11 EV 1971:91–92, 126–127, 156 (norrmännen måste bli "eit militært og krigarsk folk"), 299–301, 307–311, 411–412 samt indexordet nationalism i DiVA-versionen (hämtat 20151030); sammanpressat i EV 1990 och mycket sammanpressat i Larsson 2014: 20–21.

(1989). Michael Billigs bok i ämnet har en hedersplats i min bokhylla. "The book celebrates the argumentative spirit. Disagreement is praised as the root of thought," erkänner han i förordet (1996:1). Han talar också om "reasoned discourse ... which is produced by dialogue" (1996:27). Bland statsvetarna var Knut Midgaard tidigt ute (1973, 1980). I det svenska statsvetarkollektivet är Stefan Björklund den som mest envetet utvecklat samtalsmetaforen, först i "Forskningsanknytning genom disputation" (1991) och senare bl.a. i "Vilddjuren och vidundret" (2006:219 ff). Hos en del, men inte hos Björklund och inte hos mig själv, skymtar Habermas i bakgrunden med "die ideale Sprechsituation" (Karlsson 1995: 141 ff, 146 "maktfritt samtal").

Att detta också är den giltighetsprövande idéanalysens och idékritikens uppgift är en nedärvd sanning inom genren. Den logiska grunden är och har väl länge varit (om än icke tydligt artikulera) att delta i rationella (redbara) samtal, att ge argument, att bestrida, att lägga fram beskrivningar och förklaringar och att kritiskt nagelfara och skärskåda beskrivningar och förklaringar. Idéanalys handlar om dialoger, deliberationer, meningsutbyten och diskurser, inte om oföränderliga sanningar utan om argument, motiveringar, rättfärdiganden, "justifications", som i princip kan mötas av gensagor och motargument.

I "Unionsdebatten 1905" (1971:36) snuddade jag själv vid en snarlik tanke om debattinlägg för att korrigera och förbättra argument och argumenteringar. "Den innehållsliga idéanalysen ... kan höja nivån på samhällsdebatten och rent allmänt få en sanerande och folkuppfostrande effekt. Ytterst kan den göra elitens och de vanliga medborgarnas ställningstaganden och beslut mera rationella."

Beckman noterar att ingen mindre än Tingsten själv redan 1935 antydde att idékritiken ville bidra till en "rationalisering av den politiska diskussionen" (Beckman 2006:332, Tingsten 1935:68). Westerståhl tangerar också idén i sin tidigare nämnda artikel om Tingsten (1992:208). "Värdet av de argument som i diskussionen används, kan däremot i viss mån belysas och klarläggas genom en undersökning av erfarenheterna i andra länder.' Att på detta sätt göra den politiska debatten mer rationell framstod som en central praktisk uppgift för det komparativa studiet av institutioner," noterar Westerståhl (jfr Petersson 2013:145).

Den tilltagande acceptansen av normativ och konstruerande analys inom idéforskning och i allmän statsvetenskap kan sägas ge samtalsmetaforen ytterligare näring som överordnat riktämne (se avsnittet om giltighetsprövande idéanalys i min nästa artikel i detta temanummer).

"Reasons are all the vogue, in both practical and theoretical philosophy," konstaterar en recensent i Times Literary Supplement. "In the first decade of the twenty-first century, they have been the subject of many a journal article and ... in numerous - often hefty and demanding - monographs... [W]hat is

surprising is not that a turn to 'reasonology' should occur in academic philosophy, but that it took so long – not least because it is deep within our nature to look for reasons in everything" (Sandis 2012:24).

Redbara, resonabla samtal styrs av regler. Samtalens deltagare är regelföljare och regeltillämpare. Men inte *bara*. Enskilda regler ger nästan alltid handlingsutrymme. De kan tolkas och tänjas. Samtalens deltagare är därför *även* regeltolkare, regelkritiker och regeltänjare. De är *också* regelbrytare och skapare av nya och förändrade regler. Regelsystemen utvecklas och förändras, precis som naturvetenskapens metodregler. (Jfr Billig 1996:50 ff).

Goda samtal förutsätter främjande institutionella omgivningar. Sådana är inte lätta att upprätta och upprätthålla. Men låt oss inte försvära oss åt sanninghalten i Rebecca Wests desillusionerade ord: "There is no such thing as conversation. It is an illusion. There are intersecting monologues, that is all."

Nyinstitutionalismen: idéer, rutiner, regler, recept

En andra indikator på idéernas och idéanalysens uppsving är nyinstitutionalismen. Nyinstitutionalismen är en bred inomvetenskaplig strömning, som omfattar alla samhällsvetenskaper, inte bara statskunskap. James Marchs och Johan P Olsens *Rediscovering Institutions* (1989) är central för nyintroduktionen av detta perspektiv. På många håll bemöttes den med skepsis. "Vad är det med institutioner som behöver återupptäckas? Vi har alltid sysslat med institutioner, så här behövs inget återupptäckande." För mig personligen betydde Bo Rothsteins fängslande "Vad bör staten göra?" (1994:137 ff, 162 ff) en del för att väcka intresset liksom Anders Lindboms jämförande doktorsavhandling (1995). Inflytelserika arbeten då det begav sig, vid sidan av March och Olsens nyss nämnda manifest, är enligt Colin Hay (2002:15) Douglas Norths *Institutions* 1990, Sven Steinmos m.fl. *Structuring Politics* 1992, Paul Piersons *Dismantling the WelfareState* 1994 och Theda Skocpols *States and Social Revolutions* 1979.

Institutionalister riktar i hög grad intresset mot idéer. Ett citat från Scott och Christensen (1995: xiii) i en översikt över institutionell teori är hyggligt representativt:

In contrast to most of the earlier perspectives – which emphasize the importance of materialist forces – technology, resources, production-systems – institutionalists call attention to the role of *ideational factors* – of knowledge systems, beliefs, and rules in the structure and operation of organizations. Much of the stability we associate with the world is seen to flow from the existence of belief systems and regulatory structures, both formal and informal (min kurs.)

Om idéers formande av institutioner skriver Béland & Cox (2011:9): "[I]deas are the foundation of institutions. As ideas give rise to people's actions and those actions form routines, the results are social institutions. The ideas are then enshrined in the institutions. As people interact with institutions, the founding ideas are reproduced. Through repeated interaction with institutions, people are confronted again and again with the founding ideas. This confrontation can serve to reinforce and reproduce these ideas." (Jfr Campbell 1998).

Nyinstitutionalismen uppfattar människor som agenter med förmåga att observera, ta till sig information, reflektera över och ordna information, välja mellan handlingsalternativ och handla. Människor kan göra bruk av idéer i samtal med andra för att därigenom tillsammans skapa institutioner, som kan påverka samhället. Att institutioner är frusna eller förbruskade idéer, som påverkar aktörers tänkande, argumenterande och handlande, måste en samhällsvetenskap ta hänsyn till.

I sin fina doktorsavhandling anlägger den danska statsvetaren Lene Holm Pedersen det institutionella perspektivet på idéer. Se här några rubriker (2003:5f):

Intressen, institutioner och idéer – tre byggstenar

Idéer som institutionalisering

Idébegreppet i historisk institutionell teori

Idébegreppet i rationell institutionell teori

Den klassiska versionen: idéer som fokuspunkter

Idéer tas för givna – en konstruktivistisk kritik

Idéer som ad hoc-förklaring

Idéer om effektivitet

Idéer som geografiska kartor

Idéer som bilder

Förhållanden av betydelse för idéers utbredning

Idémässig livsduglighet

Roine Johanssons bok om den svenska nyinstitutionalismen i ämnet företags-ekonomi innehåller avslöjande exempel på och hänvisningar till idéanalyser. "Den svenska nyinstitutionalismens idag allt överskuggande forskningsintresse gäller studiet av idéer som skapas, reser, tas emot, och översätts lokalt. Den nyinstitutionella skolbildningen är själv ett exempel på just en sådan resande idé som har blivit föremål för lokala översättningar," hävdar Johansson (2002:156).

De forskningsinsatser som Roine Johansson åberopar fokuserar på överföring av *organisationsrecept* från en miljö till en annan. Ett organisationsrecept är ett paket av idéer om hur en sammanslutning eller en del av en sammanslutning bör utformas. Ofta rör det sig om styrningslogiker, som transfereras från andra länder och det internationella till en nationalstats offentliga sektor. Exempel från senare år är brukarstyrning, mål- och resultatstyrning, beställar-utförarmodellen, brukarstyrning, balanserat styrkort (balanced scorecard), öppna jämförelser, nätverksstyrning (cocreation, collaborative governance, coproduction) och politikintegrering (policy integration, mainstreaming).¹² Har nordiska statsvetare studerat sådan idéspredning tidigare? Låt oss säga före 1985? Ja, faktiskt. Men av spridning från ett land till andra av idéer, som via människors samspråkande och kollektiva handlande stelnat till offentliga policyer eller hela policyregimer. ”Policy transfer,” ”transfer of technology” kallas det ibland (Cairney 2012: 244 ff). Lauri Karvonen från Åbo Akademi (1981a och b), och Stein Kuhnle från Universitetet i Bergen (1978, 1981) är frejdade vetenskapsidkare, som utfört sådana studier. Karvonen har utforskat policydiffusion från Sverige till Finland, Kuhnle spridning av välfärdsstatliga idéer från Tyskland till nordiska länder. Det finns alltså exempel.

I samtiden hämtar statskunskap och andra samhällsvetenskaper metaforer och begrepp från litteratur och litteraturvetenskap. Metaforen ”translation” på engelska språket är en; på svenska har det blivit ”översättning”. Perspektivet *översättning* är ett dominerande redskap i dessa studier av resande idéer (Johnson B 2003: 11–65, 85–100, 211–212; Andersson 2011: kap 2; Nordesjö 2015: 44 ff; citatet ovan från Johansson R 2002:156). Idépaketet i fråga tas ingalunda över som ograverade helheter utan i urval som översätts och förändras, när de transformeras till en ny omgivning. Recepten tas emot, tolkas, omtolkas, förvandlas och används olika i olika kontexter. Det engelska uttrycket ”lost in translation” pekar ut vad det handlar om, om ock överdrivet. Italienskans ”traduttore traditore” överdriver ännu mer, men antyder riktningen. På engelska kan man till nöds behålla alliterationen: ”translator – traitor” (på svenska ”översättare – bedragare”).¹³

I implementeringsforskning tillämpas här i landet ett ganska enkelt schema, som påminner starkt om tankegångar i översättningsperspektivet. Det är treenigheten förstå-vilja-kunna, hämtad från Lennart Lundquists bok *Implementation Steering* (1987:43, 87 ff). Idealtypiskt förenklat ställer forskaren tre frågor om mottagande aktörer i situationer, som involverar spridning av förvaltningspolitiska styrningsrecept.

12 Johansson R 2002: 84–131, 145–146, 156–160 om idéspredning; 137 om spridning av idéer om organisering; 164 om spridning av abstrakta idéer. Mer om idéer som cirkulerar i Sahlin & Wedlin 2008 samt i Czarniawska & Sevón 2005. Jfr katalogen över ”förvaltningspolitiska styrningsrecept” i *Textruta 2.1 i min egen Implementering i politik och förvaltning* (2016:35).

13 *Traduire, c'est trahir* eller bokstavligt *traducteur, traître* (franska).

1. *Förstå*; i vilken utsträckning och på vilket sätt *begriper* eller *tolkar* mottagande aktörer organisationsreceptets innebörd?
2. *Vilja*; i vilken utsträckning önskar (vill) mottagande aktörer ta över och implementera receptet?
3. *Kunna*; i vilken utsträckning *förmår* mottagande aktörer (har aktörerna resurser att, förmåga att) införa receptet i ordinarie verksamhet? (jfr Vedung 2016 *förstå, vilja, kunna*).

Faktorn "förstå" har med tolkning och begripande av innebörd och mening att göra. En idé som ska överföras har mening. När potentiella mottagare av ett organisationsrecept tolkar mening uppträder de ingalunda som passiva, objektiva mottagare. Perceptionerna filtreras, sorteras och etiketteras genom mottagarens begreppsapparater, kognitiva kartor, kodningsscheman, perceptuella raster, psykiska brillor och andra metaforer för mentala synvinklar. Förvisso kan myndigheter vara passiva och accepterande. Men de kan också vara aktiva, selektiva, sorterande och transformerande. (Boswell 2009: 45).

Dessa hänvisningar till perceptuella begreppsapparater och mentala kodningsscheman (*cognitive frames, maps*) ligger i linje med translationsperspektivet, när det gäller den roll som mänskliga agenter och deras tolkning spelar. Dock finns en betydande skillnad mellan implementering av en intern offentlig intervention (policy) och av ett organisationsrecept (styrningsrecept) som flyter omkring ute i den internationella diskursen. En beslutad offentlig intervention är införd av staten (i vid mening) och backas upp av dess legitima tvångsmakt. Det som ska implementeras får härmed en starkare ställning som institution betraktad än ett fritt svävande diskursivt recept, som ska recipieras, översättas och införas.

Den statsvetenskapliga idéanalysen kan ändå lära sig åtskilligt av nyinstitutionalistiska organisationsforskare vad gäller översättningsperspektivet – dess fokus på organisationsrecept och att det som ska spridas eller implementeras måste tolkas av mottagarna och sändas iväg i form av kommunikationer till nästa led, där dessa också måste tolkas innan det kan bli till handlingar. En statsvetare som gått i spetsen på detta fält är norske Kjell-Arne Røvik med verk som *Trender og translasjoner: ideer som former det 21. århundredets organisasjon* (2007, 1998).

Idéers spridning och inverkan är ju annars ett specialområde inom äldre institutionellt orienterad statsvetenskap. Debatten om 1809 års regeringsform är ett klassiskt exempel. Var den nya konstitutionen ett uttryck för en inhemsk svensk författningstradition? Ja helt och hållet, replikerade Pontus Fahlbeck med en minnesvärd formulering: den är "Sveriges historia omsatt i lagparagrafer". Nej svarade andra som Fredrik Lagerroth, även han professor i statskunskap i Lund. Montesquieus maktdelningslära spelade också en roll. Listan över deltagarna i denna debatt ser ut som en förteckning över lysande

personligheter i svensk statsvetenskap under förra århundradet: Georg Andréén, Simon Boëthius, Axel Brusewitz, Erik Fahlbeck, Gunnar Heckscher, Rolf Karlbom, Rudolf Kjellén, Gunnar Rexius, Nils Stjernquist, Edvard Therman och min egen handledare Carl Arvid Hessler (Rönström 1997).

En tänkvärd ingrediens i nyinstitutionalismen är att statsvetarna pekar ut situationer vari aktörer kan påverka och förändra institutionerna genom sitt handlande. Genom stigberoenden och positiva återkopplingar låses institutionerna fast och får effekter, men så öppnar sig stundom möjlighetsfönster (windows of opportunity), där *entreprenörer* (Johansson 2002:57) träder in på scenen och reformerar det ursprungliga institutionella regelverket (Kingdon 1984:173 ff; Cairney 2012: 232 ff (multiple streams theory); Johnson B 2003: fönster 175–181, 195–203; entreprenörskap 184). Förlosterna i Finska kriget och kungens avsättning skapade ett policyfönster, som tillät entreprenörer gripa in och påverka. Så skulle nyinstitutionalister kunna argumentera om 1809.

Policyanalys: den politiska utflödessidans återkomst

Social scientists are flipping the base–superstructure relation on its head and acknowledging that ... politics drives economics, not the other way around.

New York Review of Books, 10 maj 2013 (Michael Tomasky)

Om nyinstitutionalismen är en inomvetenskaplig strömning gemensam för alla samhällsvetenskaper, så är återkomsten av den offentliga politikens utflödessida en rent statsvetenskaplig företeelse. Den strukturellt inspirerade statskunskapen satte inflödessidan i högsätet – det omgivande samhällets inverkan på det politiska systemet. Inleddes utflödessidans återkomst internationellt och på pratnivån strax före 1980? I vart fall började man då i skrift uppmärksamma aktörernas betydelse, vikten av att personer och institutioner befolkade av människor besitter handlingskapacitet, agens, agency, som gör att deras agerande kan förnya institutioner och därigenom förändra de offentliga beslutsmaskinerierna, ekonomin och den omgivande sociala världen. Särskilt återupptäckte man statens förmåga att genom idéer frusna till specifika interventioner eller normer och formella regelsystem (institutioner) forma mänskligt handlande och därmed ytterst samhälle och natur.

Bringing the State Back In var en bok från 1985, som genom sin titel lyckades fånga den nya tidsandan (redigerad av Peter B. Evans, Dietrich Rueschmeyer och Theda Skocpol). Så här annonserades denna publikation:

Until recently, dominant theoretical paradigms in the comparative social sciences did not highlight states as organizational

structures or as potentially autonomous actors. Indeed, the term 'state' was rarely used. Current work, however, increasingly views the state as an agent which, although influenced by the society that surrounds it, also shapes social and political processes...[The book] pursues new insights into how states influence political cleavages and collective action.

Policyanalys betyder noggrann undersökning av offentliga åtgärder i syfte att förmedla insikter till eller rentav rekommendera hur berörda politiker och myndigheter bör agera. Den är en normativ aktivitet med uppsåt att påverka. Ordet kan emellertid också beteckna studiet att beskriva den beslutade politikens innehåll, förklara dess tillkomst samt undersöka dess implementering och effekter på utfall där ute i världen utan minsta avsikt att ge råd och rekommendationer.¹⁴

I den senare icke-rådgivande, icke-rekommenderande, icke-normativa typen av policyanalys var svenska statsvetare tidigt ute. För mig själv och en del andra upsaliensare var Carl Arvid Hesslers skrifter på temat "staten-och" (1942b) inspirerande. Ingen har väl tidigare uppfattat dem som policystudier, men det var de faktiskt innan termen "policystudier" fanns ("avant la lettre"). Jag tänker på den enastående välanalyserade och välskrivna "Stat och religion i upplysningstidens Sverige" (1956) men även "Staten och konsten" (1942a) samt i någon mån den senare "Statskyrkodebatten" (1964). Andra skrifter i samma genre var Gellermans "Staten och jordbruket" (1958) och Bo Jonssons "Staten och malmfälten" (1969) och Leif Lewins "Planhushållningsdebatten" (1967). Även "Vattenkraften, staten och de politiska partierna" med sitt hundraåriga tidsperspektiv, författad av mig själv och Magnus Brandel, är en policystudie, som f.ö. uttryckligen åberopar inspiration från Hessler (2001:10).¹⁵ Lennart J Lundqvists "The Hare and the Tortoise" (1980) förtjänar att nämnas här på grund av sin inriktning på policyers innehåll och implementering, sitt klargörande (om ock minimala) resonemang i förordet kring typer av policyforskning samt sitt länderkomparativa grepp, – Självfallet utfördes många andra

14 Av den stora mängd grundböcker i policy som kommit ut på senare tid kan här nämnas Anderson 2015, Bardach 2012, Birkland 2011, Cairney 2012, Hay 2002, Howlett, Ramesh & Perl 2009, Howlett 2011, John 2011 och 2012, Knill & Tosun 2012, Smith & Larimer 2012, Stone 2012.

15 Min egen doktorsavhandling "Unionsdebatten 1905" (1971) var till dels en sorts policystudie utan att jag själv gjorde något väsen av det. Vid 1970-talets början var handledare och doktorander lyckligt okunniga om engelskans distinktioner mellan policy, politics och polity; liksom policyanalys, policyutvärdering och policystudier blev dessa storheter aktuella några år senare. "Statens markpolitik, kommunerna och historiens ironi", även den min egen (1993), är en tydlig policystudie, som inte bara undersöker markpolitikens tillkomst utan, ovanligt nog i svensk statsvetenskap, också dess implementering och konsekvenser (hela cykeln, sammanhållet). Ett liknade upplägg berörs dock i Eriksons bidrag i detta temanumret.

polycystudier än de här nämnda. I noten ges ett axplock för perioden 1975–1995 baserat på L Johansson (2010a och b) och Larheden (1999).¹⁶

I mitten av 1970-talet inledde professor Leif Lewin forskningsprojektet ”Politik som rationellt handlande” (*Politics as Rational Action*, Para). Forskarna skulle välja var sin policysektor eller policyproblematik och med hjälp av spelteori förklara partiernas och statens beslutsfattande.¹⁷ Idéanalys skulle övergå i policyanalys, så uttryckte initiativtagaren själv ibland saken, om inte minnet sviker mig. Idéanalysens transformering till policyanalys var jag själv f.ö. inne på i ”Det rationella politiska samtalet” (”Ideologikritiken håller på att förvandlas till sektoriellt orienterad s.k. policyforskning”, 1977:9; jfr Sjölund & Vedung 1977).

Det var också nu, på 1970-talet, som den förda politikens genomförande och effekter började uppmärksammas, via implementeringsforskning och utvärdering. Händelsevis så var det Leif Lewins Paraprojekt och mitt val av sektorn energipolitik i detta, som ledde till mitt engagemang i utvärderingsforskning och implementering.¹⁸

Den politiska filosofins och normativitetens renässans

Normativa frågor är kontroversiella. Just därför har politisk teori betraktats med misstänksamhet. Är det verkligen möjligt att på ett vetenskapligt acceptabelt sätt nagelfara normativa motiveringar och besvara normativa spørsmål? Föreställningar om hur människor bör handla är ju enligt många en fråga om tycke och smak. De är åsikter, inte påståenden om verkligheten som kan vara löst eller väl grundade i empiriska fakta. ”I stället för att spekulera i hur samhället bör se ut borde därför samhällsvetenskapen ägna sig åt att beskriva och förklara de beteenden och institutioner vi ser omkring oss, alltså hur saker och ting är.” Så beskrivs denna uppfattning i en smärre uppsats om normativ politisk teori av Ludvig Beckman och Ulf Mörkenstam (2010: 364).

Men politisk filosofi och normativ teori har återuppstått. Internationellt var John Rawls föregångaren med sitt magnum opus *A Theory of Justice* (1971). Vid publiceringen hyllades den som ”the most important work in moral philosophy since the end of World War II”; i skrivande stund betraktas den som ”one of the primary texts in political philosophy” (Rawls 2013; jfr Karlsson 1995:129 ff, Føllesdal 2002, Birnbaum 2008). En annan pionjär för denna väckelse var Robert

16 Elander 1978, Sannerstedt 1979, Premfors 1980, Lindensjö 1981, Wedin 1982, Elgström 1982, Schäfer 1984, Swärd 1984, Nordfors 1985, Rothstein 1986, Bjereld 1989, Hallström 1989, Johannesson 1989, Jansson 1991, Lindström 1991, Hinnfors 1992, Bergström 1993.

17 Forskningsprogrammet ”Politik som rationellt handlande” satte sin prägel på Statsvetenskapliga institutionen i Uppsala under tioårsperioden 1975–85. Se Lewin 1990, 1984; Lewin & EV 1980a och b.

18 Hur det gick till med serendipiteter och allt är närmare utrett i Tranquist 2015 och 2010 samt EV 2003.

Nozick med boken *Anarchy, State, and Utopia* (1974), som var ett libertarianskt svar på teser hos Rawls. Båda använde tankeexperiment (dvs. en företeelse helt och hållet i idéernas värld) som metodiskt antagande i sina verk, i Rawls fall den berömda "veil of ignorance" (okunnighetens slöja).

Argumentering för och mot böra-normer och rekommendationer skiljer sig från argumentering för och mot rena beskrivningar och förklaringar. I det förra fallet fokuseras föreställningar om det önskvärda, i det senare fallet om det verkliga. Logiskt sett kan man inte ange hur något bör vara genom att hänvisa till hur något är. Men i ingetdera fallet rör det sig om pretentioner på universella sanningar utan om motiveringar och skäl som kan ifrågasättas.

Med sin plädering för öppet normativa modeller och redovisade värdeprenisser var Leif Lewin i "Folket och eliterna" (1970:10 ff, 166 ff; 1972 och 1973:16 ff) en tidig exponent för denna normativitetens renässans. Detta väckte statsvetarkollegan Pär-Erik Backs misshag. Vilka värderingar en författare hyser "är intressant endast som bidrag till [dennes] biografi; och för bedömningen av vilka dessa värderingar är litar läsaren klokt nog mera till sin egen kapacitet än till författarens," skrev han (cit efter Lewin 1973:20). Två decennier senare ställde Lennart Lundquist frågan "Vad bör relationen vara mellan förvaltning och demokrati?" (12, 43). Bo Rothsteins "Vad bör staten göra?" (1994, med många hänvisningar till Rawls och en del till Nozick) är ett välrenommerat arbete i samma normativa genre.

Här kan också nämnas uppsatser om demokrati av Jörgen Hermansson, Mikael Gilljam och flera andra i Sannerstedt och Jerneck 1994 och i Gilljam och Hermansson 2003, verk av t.ex. Carina Lundmark och Sverker Jagers,¹⁹ Mats Lundströms studie av Friedrich A Hayeks politiska filosofi (1993), samt Johan Hyréns och Ulf Petäjäs avhandlingar (2013, 2006). Den mest spridda grundboken i normativ teori, författad av en svensk statsvetare, torde vara Björn Baderstens *Normativ metod*. Här klargörs skillnaden mellan normativ analys på vetenskaplig grund och rent personligt tyckande (2006:74 ff). Här finns också ett kort, värdefullt avsnitt kallat "Normativ analys på tre sätt" (2006: 50, 42 ff).²⁰ Utvärdering av politiska och administrativa interventioners utfall och implementering kan också framhållas som exempel på värderandets återkomst.

19 Lundmark 1998; Jagers 2002 och 2007. Ytterligare exempel, utan anspråk på heltäckning: Beckman 2000; Badersten 2002; Duus-Otterström 2007 och Friberg-Fernros 2008.

20 1) *Normativ begreppsanalys* preciserar och klargör innebörden av och förenligheten mellan olika värden, normativa principer och normativa begrepp. På vilka sätt kan jämlikhet definieras (efter prestation? efter behov? efter absolut fördelning?) och i vilken utsträckning är dessa definitioner förenliga med varandra? 2) *Normativ givet att-analys* problematiserar och jämför olika svar på böra-frågor. Givet att den och den uppfattningen om jämlikhet har stadgats som statens mål för arvsskattepolitiken, hur förhåller sig det praktiska utfallet ute i samhället till statens egen målsättning? 3) *Normativ analys i egentlig mening* rättfärdigar ett särskilt handlande eller tillstånd utifrån en preciserad och väl motiverad värdegrund. Jämlik fördelning efter behov, hur kan denna princip motiveras? – Upprepas i Badersten & Gustavsson (2015: 125 ff); även i Beckman & Mörkenstam 2010: 360 ff.

Idéer som låser fast och låser upp

Idéer kan över tid bli starkt styrande för framtida politiskt och administrativt beslutsfattande. ”Det finns trögrörliga idéstrukturer inbäddade i den politiska organisationen som fångar in och låser fast formuleringsprocessens aktörer i ett insnävat synsätt på vad som är problem, respektive möjligt och önskvärt i politiken” (Danielsson 2010:344). Idéer kan få en inlåsende effekt (jfr Lundquist 1984:4 ff idéstrukturen respektive beteendestrukturen).

Första gången jag själv la märke till detta speciella effektperspektiv på idéer var genom Katarina Brodin. På ett seminarium argumenterade hon för att utrikespolitiska uttalanden av officiella företrädare för ett land kunde låsa fast vederbörande vid en policylinje, som det kunde bli ansträngande och kostsamt att bryta sig loss från. Utsagor om ett lands utrikespolitiska ståndpunkter kunde bli inlåsende för framtiden. Vad Brodin hävdade var att tillkännagivanden och utläggningar, särskilt om de upprepades, kunde stelna till institutioner, som stängde in den egna policyn framöver och förhindrade dess utveckling (jfr Brodin 1977).

För mig var då detta funktionsperspektiv på idéer ovanligt, utmanande och svårbeforskat. Men långt om länge har det slagit igenom i statskunskap. Idéer som genomsyrar den förda politiken vid en tidpunkt kan koaguleras till institutioner och fungera som frysta strukturer, vilka påverkar och förklarar policyval vid en efterföljande tidpunkt. Se där skelettet till *stigberoende*, en av de mer fruktbara teorierna om offentlig politiks tillkomst och implementering (Danielsson 2010:51 ff; Bengtsson 2013:28 ff; Pierson 2004:10–11, 17–51, 196; Parsons 2007:66 ff; jfr EV 2016:kap 3). Eller ta föreställningen om låsningar och trögheter, som idéer förbruskade till institutioner står för och som det krävs entreprenörer för att mjuka upp, när det rätta formativa ögonblicket (t.ex. Kuhns ”swift of Gestalt” eller ”critical juncture”, ”epochal moment”, ”constitutional moment”, ”unsettled period” i Parsons 2007:75) uppstår, t.ex. genom kriser eller på grund av externa chocker. Här känner vi igen Kingdons teori om sammankoppling av problem, lösningar och politiska vilja (de tre flödena) samt policyentreprenörernas roll²¹.

Jag låter Josefina Eriksons och Marianne Danielssons bidrag till detta temanummer illustrera denna aktualisering av det större statsvetenskapliga effekt/orsaksperspektiv på idéer. Mer specifikt berör deras artiklar problematiken fast-låsning–upplåsning: idéer som bromsklossar respektive murbräckor i Danielssons fall, och idéers hindrande respektive möjliggörande funktion i Eriksons.²²

21 Om policyentreprenörer se Wihlborg 2014, Wihlborg & Söderholm 2013, Bernhard & Wihlborg 2014, samt Silander & Silander 2015 och von Bergmann-Winberg & Wihlborg 2011.

22 Sheri Bermans forskning om särskilt marxismens effekter på den tyska och svenska socialdemokratien under mellankrigstiden har noterats även här i landet (”ideas play a crucial role in structuring actors' views of the world by providing a filter or channel through which information about the external world must pass”, 1998:30; även 2006).

I sin dubbeltydigt betitlade doktorsavhandling "Fängslade idéer" försökte Marianne Danielsson ta ett litet tag på idéers betydelse för stabilitet och förändring i policyskapande på nationell politisk nivå. Politiska verklighetsbilder och orienteringskartor kan ibland fungera omstörtande i händerna på politiska aktörer, liksom de stundom kan förhindra omprövning. Här ska jag stanna vid hennes analyser av idéer som potentiellt instängande. Policyproducerande aktörer "kan fångas så av en idé eller en värdeladdad bild av verkligheten, att det får en konserverande verkan på den offentliga politikens innehåll" (Danielsson 2010:13, 15).

Hon granskar tre välkända statsvetenskapliga teorier om offentlig politik: Maarten Hajers "Discourse coalition framework", Paul Sabatiers och Hank Jenkins-Smith "Advocacy coalition framework" samt Frank Baumgartners och Bryan Jones "Punctuated equilibrium theory" (teori om punkterade jämvikter) (63–84).²³ Gemensamt för de tre är synen på idéer och idéstrukturer som potentiellt hindrande och förstoppande. De utgår ifrån att "idéstrukturer har en självständig och instängande betydelse för produktion av politik, och att dessa lösningar kommer till synes som ... urskiljbara trögheter eller perioder av trögheter, i formuleringen av den offentliga politiken" (17, 115).

Teoritrion tillämpas sedan på svensk miljöpolitik mellan 1963 och 2000. Föga förvånande konstaterar hon att det finns styrande tolkningsramar (idéer, frames) i svensk miljöpolitik. Men snarare än att dessa tolkningsramar sekventiellt ersätter varandra lagras nya tolkningsramar successivt på de gamla. Hennes undersökning ger inget stöd för den bild av politikens utveckling, som tecknas framför allt av Sabatier & Jenkins-Smiths Advocacy coalition framework och Baumgartner & Jones teori om punkterade jämvikter, att formuleringen av politiken går i stå i linje med en etablerad tolkning för att då och då genomgripande omformuleras. Tydligt är det heller inte att tolkningsramarna ersätter varandra successivt, i linje med Hajers Discourse coalition framework. Den svenska miljöpolitiken, som i mitten av sextioalet formulerades utifrån en avvägningstanke, har senare getts inslag som stämmer bättre med två andra idémässiga tolkningsramar: den ekologiska och den om ekologisk modernisering, utan att avvägningstänkandets grundlogik för den skull helt förpassats till skräphögen. Tolkingsramarna har bara långsamt bytt proportioner. (Danielsson 2010: 339–340).

Gamla tolkningsramar (idéer, eller varför inte diskursiva formationer) finns kvar och reproduceras men undanskymt, vid sidan nya, framträngande. En policysektor eller ett bredare fält av policysektorer kan bestå av flera uppsättningar av tolkningsramar samtidigt, ibland ordnade i lager på lager.²⁴

23 Teorifältet presenteras insiktsfullt också i Baumgartner et al 2014, Jenkins-Smith et al 2014, Weible 2014 och Hay 2002:150 ff, 161 ff.

24 Samma fenomen med lager på lager av olika sediment har konstaterats på andra områden. I "Four Waves of Evaluation Diffusion" (den vetenskapliga, den dialogiska, NPM-vågen och den evidensbaserade) har jag själv visat att varje ny våg av utvärdering inte helt sköljt undan den föregående utan i stället lämnat ett nytt lager av idéer och praktiker ovanpå den gamla (EV 2010, 2012).

Proportionerna förskjuts, menar Danielsson, när den arena där samtalet förs om politikens innehåll förändras, det vill säga när samtalet organiseras på ett annat sätt (44, 66).

Konstruktivismen och det politiska språket

Ett socialkonstruktivistiskt perspektiv betyder att världen görs meningsfull via sociala, dvs kollektiva och delade konstruktioner. Dessa konstruktioner är språkliga, eftersom språket är det sociala system som gör att tolkningar kan delas av många. Verkligheten konstrueras på olika sätt, vilket betyder att den skulle kunna te sig annorlunda.

Att människor som ofta samtalar med varandra bygger en värld, som skiljer sig från de världar som andra grupper av människor skapar, är då inte förvånande. I denna framställning betyder detta inte att den materiella verklighetens, världens, existens förnekas. Framställningen i denna artikel bygger på att världen finns därute (realism). Däremot betyder det konstruktiva att vi (ofta) inte har direkt eller fullständig tillgång till denna värld. (Danielsson 2010:99).

En sida av konstruktivismen handlar om språkets roll som filter, lins, kategorischema eller perceptuellt raster mellan oss människor och världen när vi ska representera världen. Vi människor tar inte bara emot världen genom våra fem klassiska sinnen: synen, hörseln, känseln, smaken och lukten. Mellan oss och omvärlden finns språket, begreppen, kategorierna i vilka vi sorterar in och sorterar bort våra sinnesdata. Kategorierna är något som vi tillför; de finns inte därute i omvärlden så att vi kan se dem, höra dem, känna dem, smaka på dem eller känna lukten av dem.²⁵

Vid en tidpunkt "konstrueras" kärnkraften som utomordentligt miljövänlig genom att den ersätter fortsatt utbyggnad av vattenkraft och förstörelse som drabbar inte bara vacker natur i form av överdämda strömmar, strandskogar, deltaland och avar utan även vandringsfisk, renskötsel, kulturminnen och åkermark. Vid en annan tidpunkt konstrueras samma kärnkraft som utomordentligt miljöfarlig genom sin strålning och sitt avfall. Vid en tredje tidpunkt konstrueras den på nytt som miljövänlig, den här gången som oljeersättare och därmed botemedel mot fortsatta utsläpp av CO₂ ämnen, som bidrar till växthuseffekten. Offentlig politik bygger på bilder, som representerar utsnitt av verkligheten utifrån skilda perspektiv.²⁶

25 Nödvändigheten av att kategorisera uttrycks på ett underbart sätt av Deborah Stone (2012: 381): "Categories are mental containers in a world that has only continua. They are intellectual boundaries humans put on the world in order to help us apprehend it ... That the world is composed of continua, not categories, is as true in the natural world as in social affairs." Och så klämmer hon till: "[N]ature doesn't have categories; people do."

26 Allmänhetens och statens syn på tobaksrökning har genomgått liknande faser från mycket positiv till mycket negativ konstruktion, t.ex. Cairney 2012:285 f; Cairney, Studlear & Mamudu 2012 and Ipsen 2016.

Under en resa i Ryssland nyligen berättade guiden på Solovetskijs gamla kloster ute i Vita Havet historien om de zaporogiska kosackernas ledare hetmanen Peter Kalnisjevskij. Den ryska statsledningen i Sankt Petersburg betraktade den ukrainske upprorsmannen som landsförrädare och spärrade in honom i det avlägsna klostret i 26 år. I det självständiga Ukraina har den ryske statsfienden förklarats som helgon av den ortodoxa kyrkan. Kalnisjevskij har konstruerats helt olika i Ryssland och Ukraina. Rimligheten i dessa konstruktioner kan naturligtvis diskuteras i ljuset av att Kalnisjevskij har existerat och verkat.

En annan sida av konstruktivismen är att det mesta som statsvetenskapen studerar är mänskliga konstruktioner. Ta en offentlig politik, vilken som helst, säg arbetslöshetspolitik. Den kan bestå av en definition av vad arbetslöshet står för; en hemarbetande som är registrerad som jobbsökande på arbetsförmedlingen är arbetslös trots att han arbetar mycket hårt med hushåll, barn, trädgård, bostadsunderhåll, bilreparationer och sociala aktiviteter. En annan som också är registrerad på arbetsförmedlingen som jobbsökande och som kanske enbart sitter hemma framför teven dagarna i ända är också arbetslös i teknisk mening. Vad som konstituerar arbetslöshet är en idémässig, begreppslig konstruktion, som kan vara i hög grad omstridd. En offentlig politik består också av idéer om vilka effekter arbetslöshet kan leda till om ingenting görs, idéer om vad och vilka som orsakar arbetslöshet, om mål för vad man vill uppnå, om styrmedel och om styrteknologier som anvisas mm. Allt detta handlar om idéer och är omstritt.

Idéerna har återupptäckts, uppvärderats och utsatts för nya infallsvinklar och tolkningar av statsvetarna och intar nu en rangplats i forskning och utbildning

Perspektiverande avslutning

Min memoarliknande översikt över den svenska statsvetenskapliga idéanalysens öden från 1965 fram till 2018 har nu nått sin slut. Den inleddes med idéanalysens egen historiska inriktning och metodiska oskuld i ett utgångsläge omkring 1965, vilket dominerades av synsätt som behavioralism och strukturalism, vilka i sin förlängning pekade mot att den borde förvisas till historiens kökkenmödding. Därefter skildrades min egen kris från 1967 under mitt doktorerande, när jag fortsatte med ett till synes mossbelupet historiskt ämne, men valde en länderkomparativ uppläggning och tillämpade idéanalytiska insikter som jag förvärvade undervägs, så att resultatet trots allt skulle vittna om en ny vetenskaplig metodmedvetenhet. Därefter har jag försökt visa att idéer och idéanalys successivt förvandlats från paria till det mest uppburna som finns i statskunskap. Det som i min minnesvärld bidragit till detta är nya strömningar inom ämnet, som fäster stor vikt vid idéer. Hit hör nyinstitutionalismen, statens och utflödessidans återkomst, normativitetens och den politiska filosofins

renässans samt nya teorier om idéer som låser upp och låser fast. Bakom ligger en borttynande tilltro till samhällsvetenskapens förmåga att producera universella sanningar i kölvattnet av en kraftig erosion av positivismens och empiricismens anspråk på objektivitet och generalitet. I stället börjar det rationella samtalet (redbara samtalet, resonerande samtalet) att nyttjas som överordnad metafor för idéanalys och all statsvetenskap.

I nästa artikel lämnar jag det memoarliknande, halvt kronologiska framställningssättet och försöker mig på en systematisk, essäistisk översikt över den politiska idéanalysen aktuella ställning från olika metodologiska utgångspunkter.

Referenser

- Anderson, James E., 2015. *Public Policymaking*. Boston: Cengates Learning, 8e.
- Andersson, Ragnar, 2011. *Mainstreaming av integration: Om översättning av policy och nätverksstyrning med förhinder inom den regionala utvecklingspolitiken, 1998–2007*. Linköping: Linköpings universitet, Institutionen för studier av samhällsutveckling och kultur.
- Badersten, Björn, 2002. *Medborgardyg: Den europeiska staden och det offentliga rummets etos*. Stockholm: Natur och kultur.
- Badersten, Björn, 2006. *Normativ metod: Att studera det önskvärda*. Lund: Studentlitteratur.
- Badersten, Björn & Gustavsson, Jakob, 2015. *Vad är statsvetenskap? Om undran inför politiken*. Lund: Studentlitteratur, 2:a uppl.
- Bardach, Eugene, 2012. *A Practical Guide for Policy Analysis: The Eightfold Path to More Effective Problem Solving*. Thousand Oaks, CA.: CQ Press, 4e.
- Baumgartner, Frank R., Jones, Bryan D. & Mortensen, Peter B., 2014. "Punctuated Equilibrium Theory: Explaining Stability and Change in Public Policymaking", s. 59–103 i Sabatier, Paul A. & Christopher M. Weible (red.), *Theories of the Policy Process*. Boulder, CO: Westview Press, 3e.
- Becker, Howard S., 1998. *Tricks of the Trade: How to Think about Your Research While You're Doing It*. London: Univ of Chicago Press.
- Beckman, Ludvig, 2000. *The Liberal State and the Politics of Virtue*. Stockholm: City University Press.
- Beckman, Ludvig, 2005. *Grundbok i idéanalys*. Stockholm: Santérus förlag.
- Beckman, Ludvig, 2005. *Idékritiken och statsvetenskapens nytta*. Evert Vedungsymposiet vid IBF, Uppsala universitet, Uppsala: Evert Vedungs privata arkiv. Senare publicerad i *Statsvetenskaplig Tidskrift*, 108 (4), s. 331–342.
- Beckman, Ludvig, 2006. "Idékritik och statsvetenskapens nytta", *Statsvetenskaplig Tidskrift*, 108 (4), s. 331–342.
- Beckman, Ludvig & Mörkenstam, Ulf, 2010. "Vad kan politiska teoretiker som någon har det minsta nytta av?" Om normativ politisk teori och politisk praktik," i Jerneck, Magnus & Badersten, Björn (red.), *Kontraster och nyanser: Svensk statsvetenskap i brytningstid*. Lund: *Statsvetenskaplig Tidskrift*, 112 (5), s. 363–374.
<http://journals.lub.lu.se/index.php/st/article/view/8608/7746> (hämtad 20150917)

- Béland, Daniel, 2009. "The Idea of Power and the Role of Ideas", *Political Studies Review*, 8 (2), s. 145–154.
- Béland, Daniel & Cox, Robert Henry (red.), 2011 *Ideas and Politics in Social Science Research*. Oxford: Oxford University Press.
- Bennett, Andrew & Checkel, Jeffrey T., 2015. *Process Tracing: From Metaphor to Analytic Tool*. Cambridge: Cambridge University Press.
- von Bergmann-Winberg, Marie-Louise & Wihlborg, Elin (red.), 2011. *Politikens entreprenörskap: Kreativ problemlösning och förändring*. Malmö: Liber.
- Bergström, Göran, 1993. *Jämlikhet och kunskap: Debatter och reformstrategier i socialdemokratisk skolpolitik 1975–1990*. Stockholm: Symposion graduale.
- Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.), 2005, 2012. *Textens mening och makt: Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur, uppl. 2 och 3.
- Berman, Sheri E., 1998. *The Social Democratic Moment: Ideas and Politics in the Making of Interwar Europe*. Cambridge, MA.: Harvard University Press.
- Berman, Sheri E., 2006. *The Primacy of Politics: Social Democracy and the Making of Europe's Twentieth Century*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bernhard, Irene & Wihlborg, Elin, 2014. "Policy entrepreneurs in networks: Implementation of two Swedish municipal contact centres from an actor perspective", *International Journal of Entrepreneurship & Small Business*, 21 (3), s. 288–302.
- Billig, Michael, 1996. *Arguing and Thinking: A Rhetorical Approach to Social Psychology*. Cambridge: Cambridge University Press
- Birkland, Thomas A., 2011. *An Introduction to the Policy Process: Theories, Concepts, and Models of Public Policy Making*. London: ME Sharpe.
- Birnbaum, Simon, 2008. *Just Distribution: Rawlsian Liberalism and the Politics of Basic Income*. Stockholm: Stockholms universitet, Statsvetenskapliga institutionen.
- Bjereld, Ulf, 1989. *Svensk Mellanösternpolitik: En studie av Sveriges agerande och ställningstaganden gentemot konflikterna i Mellanöstern 1947–1985*. Stockholm: Carlssons
- Bjereld, Ulf; Demker, Marie & Hinnfors, Jonas, 2002. *Varför vetenskap?* Lund: Studentlitteratur.
- Bjereld, Ulf & Ekengren, Ann-Marie, 1999. *Av hänsyn till folkrätten?: Svensk erkännandepolitik 1945–1995*. Stockholm: Nerenius & Santérus.
- Bjereld, Ulf & Ekengren, Ann-Marie, 1999. "Foreign Policy Dimensions: A Comparison between the United States and Sweden", *International Studies Quarterly*, 43:3, 503–518.
- Björk, Ragnar, 1983. *Den historiska argumenteringen: Konstruktion, narration och kolligation – förklaringsresonemang hos Nils Ahnlund och Erik Lönnroth*. Uppsala: Uppsala universitet, Historiska institutionen.
- Björklund, Stefan, 1968 (1970). *Politisk teori: En systematisk presentation av de grundläggande tankarna*. Stockholm: Aldus/Bonniers.
- Björklund, Stefan, 1991. *Forskningsanknytning med disputation*. Uppsala: Almqvist & Wiksell.
- Björklund, Stefan, 1993. "Kan statsvetare ta ställning i politik?", *Statsvetenskaplig tidskrift*, 96 (1), s. 81–86.
- Björklund, Stefan, 2006. *Vilddjuren och vidundret: Hoten mot idén om mänskliga rättigheter*. Stockholm: Natur och Kultur.

- Björklund, Stefan, 2010. "Vandringen över Domkyrkoplan", i Jerneck, Magnus & Badersten, Björn (red.), *Kontraster och nyanser: Svensk statsvetenskap i brytningstid*. Lund: Statsvetenskaplig Tidskrift, 112 (5), s. 74–91.
<http://journals.lub.lu.se/index.php/st/article/view/8608/7746> (hämtad 20150917)
- Blyth, M.M., 1997. "'Any More Bright Ideas?': The Ideational Turn in Comparative Political Economy", *Comparative Politics*, 29 (1), s. 229–250.
- Boréus, Kristina, 1994. *Högervåg: nyliberalismen och kampen om språket i svensk debatt 1969–1989*. Stockholm: Tiden.
- Boréus, Kristina, "Den försvunna diskursiva vändningen i svensk statsvetenskap", i Jerneck, Magnus & Badersten, Björn (red.), *Kontraster och nyanser: Svensk statsvetenskap i brytningstid*. Lund: Statsvetenskaplig Tidskrift, 112 (5), 170–176.
<http://journals.lub.lu.se/index.php/st/article/view/8608/7746> (hämtad 20150917)
- Borevi, Karin, 2002. *Välfärdsstaten och det mångkulturella samhället*. Uppsala: Acta universitatis upsaliensis.
- Brecht, Arnold, 1959. *Political Theory: The Foundations of Twentieth-century Political Thought*. Princeton, NJ.: Princeton U.P.
- Brodin, Katarina, 1977. *Studiet av utrikespolitiska doktriner: teori och två empiriska tillämpningar*. Stockholm: Sekretariatet för säkerhetspolitik och långsiktplanering inom totalförsvaret, Försvarsdepartementet.
- Bryder, Tom, 1980. "A Brief Guide to the History, Locus and Focus of Swedish Political Science", *PS Political Science and Politics*, s. 89–91.
<https://www.cambridge.org/core/services/aop-cambridge-core/content/view/S104909650000812X> (hämtad 20171201)
- Bryder, Tom, 2010a. "Det teoretiska genombrottet: Från statskunskap till statsvetenskap?", i Jerneck, Magnus & Björn Badersten (red.), *Kontraster och nyanser: Svensk statsvetenskap i brytningstid*. Lund: Statsvetenskaplig Tidskrift, 112 (5), 43–60. <http://journals.lub.lu.se/index.php/st/article/view/8608/7746> (hämtad 20150917)
- Bryder, Tom, 2010b. *Debat og Argumentationsanalyse: Inhold og Omgivningsrelationer*. Introduktion till kurs vid Köpenhamns universitet, Institut for statskundskab, hösten 2010. Bildspel, ppt.
- Bäck, Mats (UNT 24/5 1972).
- Campbell, John L., 1998. "Institutional Analysis and the Role of Ideas in Political Economy", *Theory and Society*, 27, s. 377–409.
- Cairney, Paul, 2012. *Understanding Public Policy – Theories and Issues*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Cairney, Paul; Studlear, Donley T & Mamudu, Hadii M, 2012. *Global Tobacco Control: Power, Policy, Governance and Transfer*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Carlsnaes, Walter, 2003. "What Kind of Things are Ideas in Political Science: Some Brief Personal Reflections", s. 23–26 i Hallenberg, Jan; Nygren, Bertil & Robertson, Alexa (red.), *Transitions In Honour of Kjell Goldmann*. Stockholm: Stockholm University, Dept of Political Science.
- Charlesworth, James C., 1962. *The Limits of Behavioralism in Political Science: A Symposium Sponsored by the American Academy of Political and Social Science*. Philadelphia: American Academy of Political and Social Science.
- Craig, Berry, 2008. *Political Economy and Ideational Analysis: Towards a Political Theory of Agency*. Manchester: British International Studies Association, working paper. URL: <http://www.bisa-ipeg.org/paper.php>

- Czarniawska, Barbara & Sevón, Guje (red.), 2005. *Global Ideas: How Ideas, Objects and Practices Travel in the Global Economy*. Stockholm: Liber & Copenhagen Business School Press.
- Dahl, Robert A., 1961a. *Who Governs? Democracy and Power in an American City*. New Haven, CN: Yale University Press.
- Dahl, Robert A., 1961b. "The Behavioral Approach: Epitaph for a Monument to a Successful Protest", *American Political Science Review*, 55 (4), s. 763–772.
- Danielsson, Marianne, 2010. *Fängslande idéer: Svensk miljöpolitik och teorier om policyproduktion*. Uppsala: Uppsala University Library.
- Demker, Marie, 1998. *Religion och politik: Den europeiska kristdemokratins dilemma*. Stockholm: SNS Förlag.
- Duus-Otterström, Göran, 2007. *Punishment and Personal Responsibility*. Göteborg, Göteborgs universitet, Statsvetenskapliga institutionen.
- Easton, David, 1962. "The Meaning of Behavioralism in Political Science", in Charlesworth, James C., *The Limits of Behavioralism in Political Science: A Symposium Sponsored by the American Academy of Political and Social Science*. Philadelphia: American Academy of Political and Social Science.
- Elander, Ingemar, 1978. *Det nödvändiga och det önskvärda: En studie av socialdemokratisk ideologi och regionalpolitik 1940–72*. Stockholm: Arkiv.
- Elgström, Ole, 1982. *Aktiv utrikespolitik: En jämförelse mellan svensk och dansk parlamentarisk utrikesdebatt 1962–1978*. Lund: Studentlitteratur.
- Elvander, Nils, 1961a. *Harald Hjärne och konservatismen: Konservativ idédebatt i Sverige 1865–1922*. Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- Elvander, Nils, 1961b. "Från liberal skandinavism till konservativ nationalism i Sverige", *Scandia*, 27 (2), s. 366–286.
- Erikson, Josefina, 2011. *Strider om mening: en dynamisk frameanalys av den svenska sexköpslagen*, Uppsala: Uppsala University Library.
- Erikson, Josefina, 2015. "Ideas and actors in policy processes: Where is the interaction?", *Policy Studies*, 36(5), s. 451–467.
<http://dx.doi.org/10.1080/01442872.2015.1091067> (accessed 2015-10-27).
- Eulau, Heinz, 1963. *The Behavioral Persuasion in Politics*. New York, N.Y.: Random House.
- Evans, Peter B., Rueschemeyer, Dietrich & Skocpol, Theda (red.), 1985. *Bringing the State Back In*. Cambridge: Cambridge University Press.
- "Explain", se SOED 2007.
- Falkemark, Gunnar, 1992. *Statsvetarporträtt: Svenska statsvetare under 150 år*. Stockholm: SNS Förlag.
- Farr, James, 1995. "Remembering the Revolution: Behavioralism in American Political Science", in Farr, James; Dryzek, John S. & Leonard, Stephen T. (red.), *Political Science in History: Research Programs and Political Traditions*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Finlayson, Alan, 2004. "Political Science, Political Ideas and Rhetoric", *Economy and Society*, 33(4), s. 528–589.
- Fischer, Frank & Forrester, John (red.), 1993. *The Argumentative Turn in Policy Analysis and Planning*. Durham & London: Duke University Press.
- Fischer, Frank & Gottweis, Herbert (red.), 2012. *The Argumentative Turn Revisited: Public Policy as Communicative Practice*, Durham & London: Duke University Press.

- Friberg-Fernros, Henrik 2008, *I gränslandet till liv och död: Om människovärdet och den offentliga maktens koherens*. Göteborg: Göteborgs universitet, Statsvetenskapliga institutionen.
- Føllesdal, Andreas, 2002. "Rawls in Nordic Countries", *European Journal of Political Theory*, 1 (2), s. 181-198.
- Förklara, 2015. <http://www.synonymer.se/?query=f%F6rklara> (hämtad 2015-09-29)
- Gellerman, Olle, 1958. *Staten och jordbruket 1867-1918*. Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- Gestalt, 2015. <http://dictionary.reverso.net/english-cobuild/gestalt%20switch> (hämtad 2015-09-20).
- Gilljam Mikael, 2003. "Deltagardemokrati med förhinder", s. 185-211 i Gilljam, Mikael & Hermansson, Jörgen (red.), *Demokratins mekanismer*. Malmö: Liber.
- Gilljam, Mikael & Hermansson, Jörgen (red.), 2003. *Demokratins mekanismer*. Malmö: Liber.
- Gofas, Andreas & Hay, Colin (red.), 2010. *The Role of Ideas in Political Analysis: A Portrait of Contemporary Debates*. Oxford: Routledge.
- Grass, Günter, 2007. *När man skalar lök*, Stockholm: Bonniers (ty originalet: *Beim Häuten der Zwiebel*).
- Gustavsson, Sverker, 1971. *Debatten om forskningen och samhället: En studie i några teoretiska inlägg under 1900-talet*. Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- Hadenius, Stig, 1965. "Partiets beslutsprocess och tjänstepensionsfrågan", *Statsvetenskaplig Tidskrift*, 68 (4), s. 343-364.
- Hallström, Nils-Eric, 1989. *Lagen om ungdomslag i beslut och genomförande*. Stockholm: Statsvetenskapliga institutionen.
- Hay, Colin, 2002. *Political Analysis: An Introduction*. Houndmills, Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Heckscher, Gunnar, 1937. "Politisk idéhistoria", *Statsvetenskaplig Tidskrift*, 40 (5), s. 426-439.
- Heckscher, Gunnar, 1939. "Recension av Herbert Tingsten "De konservativa idéerna"", *Statsvetenskaplig Tidskrift*, 42 (5), s. 491-499.
- Heeger, Robert, 1975. *Ideologie und Macht: Eine Analyse von Antonio Gramscis Quaderni*. Stockholm: Almqvist & Wiksell International.
- Hertting, Nils & Evert Vedung, 2009. *Den utvärderingstäta politiken: Styrning och utvärdering i svensk storstadspolitik*. Lund: Studentlitteratur.
- Hermansson, Jörgen, 1992. "Herbert Tingsten som offentlig debattör - en svensk Voltaire", *Svensk teologisk kvartalstidskrift*, 68, s. 177-182.
- Hermansson, Jörgen, 1994. "Hur kan demokratin rättfärdigas?", i Sannerstedt, Anders & Jerneck, Magnus (red.), *Den moderna demokratins problem*. Lund: Studentlitteratur.
- Hessler, Carl Arvid, 1937. *Geijer som politiker: Hans utveckling fram till 1830*. Stockholm: Geber.
- Hessler, Carl Arvid, 1942a. *Staten och konsten i Sverige*. Stockholm: Norstedts.
- Hessler, Carl Arvid, 1942b. "En forskningsuppgift", *Svensk tidskrift*, s. 169-170.
- Hessler, Carl Arvid, 1947. *Geijer som politiker, II: Hans senare utveckling*. Stockholm: Geber.
- Hessler, Carl Arvid, 1956. *Kyrka och stat i upplysningstidens Sverige*. Stockholm: Almqvist & Wiksell.

- Hessler, Carl Arvid, 1964. *Statskyrkodebatten*. Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- Hill, Michael, 2013. *The Public Policy Process*. Harlow: Pearson Education, 6th rev. ed.
- Hill, Michael & Peter Hupe, 2014. *Implementing Public Policy*. London: Sage, 3rd ed.
- Hinnfors, Jonas, 1992. *Familjepolitik: Samhällsförändringar och partistategier 1960–1990*. Stockholm: Almqvist & Wiksell International.
- Holmberg, Sören, 2010. "Det göteborgska valforskningsprogrammet", *Statsvetenskaplig tidskrift*, 112 (5), s. 375–395, <http://journals.lub.lu.se/index.php/st/article/view/8608/7746> (hämtad 2015-09-17).
- Holmström, Barry, 1972. *Koreakriget i svensk debatt*. Stockholm: Rabén & Sjögren.
- Howlett, Michael, 2011. *Designing Public Policies: Principles and Instruments*. London: Routledge.
- Howlett, Michael; M Ramesh & Anthony Perl, 2009. *Studying Public Policy: Policy Cycles and Policy Subsystems*. Oxford: Oxford University Press, 3rd ed.
- Hyrén, Johan, 2013. *Självskapelseetik bortom Foucault: En rättviseteori för ett mångkulturellt, liberalt och demokratiskt samhälle*. Göteborg: Göteborgs universitet, Statsvetenskapliga institutionen (dr avh).
- Ipsen, Carl, 2016. *Fumo: Italy's Love Affair with the Cigarette*. Stanford, CA.: Stanford UP.
- Jacobs, Alan M., 2015. "Process Tracing the Effects of Ideas", s. 41–73 i Bennett, Andrew & Checkel, Jeffrey T. (red.), *Process Tracing: From Metaphor to Analytic Tool*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Jacobsson, Kerstin, 1997. *Så gott som demokrati: Om demokrati frågan i EU-debatten*. Umeå: Boréa.
- Jagers, Sverker C., 2002. *Justice, Liberty and Bread – for all? On the Compatibility between Sustainable Development and Liberal Democracy*. Göteborg: Göteborgs universitet, Statsvetenskapliga institutionen.
- Jagers, Sverker C., 2007. *Prospects for a Green Democracy*. Lanham, Md: University Press of America.
- Jansson, Per, 1991. *Säkerhetspolitikens språk: myt och metafor i svensk säkerhetspolitisk diskurs 1919–1939*. Linköping: Linköpings universitet, Samhällsvetenskapliga institutionen, distribution
- Jeffner, Anders, 1970. "Några problem vid livsåskådningsanalys", *Svensk teologisk kvartalstidskrift*, 46 (1), s. 4957.
- Jenkins-Smith, Hank C.; Nohrstedt, Daniel; Weible, Christopher M. & Sabatier, Paul A., 2014. "The Advocacy Coalition Framework: Foundations, Evolution, and Ongoing Research", s. 183–223 i Sabatier, Paul A & Weible, Christopher M., *Theories of the Policy Process*. Boulder, Co: Westview Press, 3rd ed.
- Jerneck, Magnus, 2010. "Ett förbund och dess jubileum," i Jerneck, Magnus & Badersten, Björn (red.), *Kontraster och nyanser: Svensk statsvetenskap i brytningstid*, Lund: Statsvetenskaplig Tidskrift, 112 (5), 15–39. <http://journals.lub.lu.se/index.php/st/article/view/8608/7746> (hämtad 2015-09-17)
- Jerneck, Magnus & Badersten, Björn (red.), 2010. "Kontraster och nyanser: Svensk statsvetenskap i brytningstid", *Statsvetenskaplig Tidskrift*, 112 (5). <http://journals.lub.lu.se/index.php/st/article/view/8608/7746> (hämtad 2015-09-17)
- Johannesson, Bengt, 1989. *Kommunal bostadspolitik: En studie i hinder och möjligheter*. Lund: Kommunfakta.
- Johansson, Leif, 2010a. "Förteckning över svenska doktorsavhandlingar i statsvetenskap 1890–2009", *Statsvetenskaplig Tidskrift*, 112(3), s. 325–363.

- Johansson, Leif, 2010b. "Kronan på verket: Iakttagelser och reflexioner vid en genomgång av titlar på svenska doktorsavhandlingar i statsvetenskap under 120 år", i Jerneck, Magnus & Badersten, Björn (red.), *Kontraster och nyanser: Svensk statsvetenskap i brytningstid*. Lund: Statsvetenskaplig Tidskrift, 112 (5), 123–161. <http://journals.lub.lu.se/index.php/st/article/view/8608/7746> (hämtad 2015-09-17)
- Johansson, Roine, 2002. *Nyinstitutionalismen inom organisationsanalysen: En skolbildnings uppkomst, spridning och utveckling*. Lund: Studentlitteratur.
- John, Peter, 2011. *Making Policy Work*. London: Routledge, 2nd ed.
- John, Peter, 2012. *Analyzing Public Policy*. London: Routledge, 2nd ed.
- Johnson, Björn, 2003. *Policyspridning som översättning: Den politiska översättningen av metadonbehandling och husläkare i Sverige*. Malmö: Björn Johnson, Arbetslivsinstitutet.
- Jonsson, Bo, 1969. *Staten och malmfälten: en studie i svensk malmfältspolitik omkring sekelskiftet*. Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- Karlsson, Ove, 1995. *Att utvärdera – mot vad? Om kriterieproblemet vid intressentutvärdering*. Stockholm: HLS Förlag.
- Kerlinger, Fred N., 1964, 1966. *Foundations of Behavioral Research: Educational and Psychological Inquiry*. New York. N.Y.: Holt, Rinehart & Winston.
- Kingdon, John W., 1984. *Agendas, Alternatives, and Public Policies*. Boston. MA.: Little, Brown.
- Knill, Christoph & Tosun, Jale, 2012. *Public Policy: A New Introduction*. London: Palgrave Macmillan.
- Kuhn, Thomas S., 1970. *The Structure of Scientific Revolutions*. Chicago: Univ. of Chicago Press.
- Kuhnle, Stein, 1978. "The Beginnings of the Nordic Welfare States: Similarities and Differences", *Acta Sociologica*, 21 Supplements, s. 9–35.
- Kuhnle, Stein, 1981. "The Growth of Social Insurance Programs in Scandinavia: Outside Influence and International Forces", ch. 4 in Peter Flora, Peter & Heidenheimer, Arnold J. (red.), *The Development of Welfare States in Europe and America*. New Brunswick: Transaction Books.
- Kuivalainen, Susan & Niemelä, Mikko, 2010. "From universalism to selectivism: The ideational turn of the anti-poverty policies in Finland", *Journal of European Social Policy*, 20:3, s. 263–276.
- Lapidus, John, 2015. *Social Democracy and the Swedish Welfare Model: Ideational Analyses of Attitudes Towards Competition, Individualization, Privatization*. Göteborg: Göteborgs universitet, Handelshögskolan, Institutionen för ekonomi och samhälle.
- Larheden, Hanna, 1999. "Trender och traditioner inom svensk statsvetenskap 1976–1996", *Statsvetenskaplig tidskrift*, 102 (1), s. 25–43. [Svenska doktorsavhandlingar mellan 1976 och 1996.]
- Larsson, Reidar, 2014. *Politiska ideologier i vår tid*. Lund: Studentlitteratur, uppl. 8.
- Lewin, Leif, 1967. *Planhushållningsdebatten*. Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- Lewin, Leif, 1970. *Folket och eliterna: En studie i modern demokratisk teori*. Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- Lewin, Leif, 1972a. "Evert Vedung: Unionsdebatten 1905. En jämförelse mellan argumenteringen i Sverige och Norge", *Statsvetenskaplig Tidskrift*, 75 (2), s. 282–303. [Bygger på LLs fakultetsopposition på EVs avh för doktorsgraden, 18 dec 1971. Uppsala universitet.] <http://journals.lub.lu.se/index.php/st/article/view/2829/2394> (hämtat 2018-01-19)

- Lewin, Leif, 1972b. "Om studiet av de politiska ideologiernas innehåll och funktion", *Statsvetenskaplig Tidskrift*, 76 (4), s. 437–468.
<http://journals.lub.lu.se/index.php/st/article/view/2831> (hämtat 2018-01-19)
- Lewin, Leif, 1973. *Statskunskapen, ideologierna och den politiska verkligheten*. Stockholm: Rabén & Sjögren.
- Lewin, Leif, 1984. *Ideologi och strategi: svensk politik under 100 år*. Stockholm: Norstedts.
- Lewin, Leif, 1990. "Förnuft och själviskhet", *Forskning i ett föränderligt samhälle. Riksbankens Jubileumsfond 1965–1990*. Gidlunds. [Also 1990, "Rationality and Selfishness," *Swedish Research in a Changing Society: The Bank of Sweden Tercentenary Fund 1965–1990*. Gidlunds.]
- Lewin, Leif, 1993. "Carl Arvid Hessler", *Statsvetenskaplig Tidskrift*, 96 (1), s. 1–5.
- Lewin, Leif & Vedung, Evert (red.), 1980a. *Politics as Rational Action: Essays in Public Choice and Policy Analysis*, ix–xii. Dordrecht, Holland: D. Reidel.
- Lewin, Leif & Vedung, Evert, 1980b. "Preface", i Leif Lewin & Evert Vedung (red.), *Politics as Rational Action: Essays in Public Choice and Policy Analysis*, ix–xii. Dordrecht, Holland: D. Reidel.
- Levine, Robert A., 1963. *The Arms Debate*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Lindbom, Anders, 1995. *Medborgarskapet i välfärdsstaten: Föräldrainflytande i skandinavisk grundskola*. Uppsala: Uppsala universitet i distribution.
- Lindeberg, Sven-Ola, 1968. *Nödhjälp och samhällsneutralitet: Svensk arbetslöshetspolitik 1920–1923*. Lund: Uniskol.
- Lindensjö, Bo, 1981. *Högskolereformen: En studie i en offentlig reformstrategi*. Stockholm: Statsvetenskapliga institutionen.
- Lindström, Stefan, 1991. *S, Hela nationens tacksamhet: Svenskforskningspolitik på atomenergiområdet 1945–1956*, Stockholm: Statsvetenskapliga institutionen.
- Lundborg, Johan, 1991. *Ideologiernas och religionens död: En analys av Herbert Tingstens ideologi- och religionskritik*. Nora: Nya Doxa.
- Lundmark, Carina, 1998. *Eco-democracy: a Green Challenge to Democratic Theory and Practice*. Umeå: Umeå universitet, Statsvetenskapliga institutionen.
- Lundquist, Lennart, 1984. "Aktörer och strukturer", *Statsvetenskaplig Tidskrift*, 87 (1), s. 1–22.
- Lundquist, Lennart, 1987. *Implementation Steering: An Actor-Structure Approach*. Lund: Studentlitteratur.
- Lundquist, Lennart, 1992. *Förvaltning, stat och samhälle*. Lund: Studentlitteratur.
- Lundquist, Lennart, 1993. *Det vetenskapliga studiet av politik*. Lund: Studentlitteratur.
- Lundquist, Lennart, 1994. *Statsvetenskaplig förvaltningsanalys: Problem, trender och program*. Lund: Studentlitteratur.
- Lundqvist, Lennart J., 1972. *Miljövårdsförvaltning och politisk struktur*. Lund: Prisma.
- Lundqvist, Lennart J., 1980. *The Hare and the Tortoise: Clean Air Policies in the United States and Sweden*. Ann Arbor, MI.: University of Michigan Press.
- Lundström, Mats, 1993. *Politikens moraliska rum: En studie i F. A. Hayeks politiska filosofi*. Stockholm: Almqvist & Wiksell International.
- Majone, Giandomenico, 1989. *Evidence, Argument and Persuasion in the Policy Process*. New Haven, CN.: Yale University Press.
- March, James G. & Olsen, Johan P., 1989. *Rediscovering Institutions: the Organizational Basis of Politics*. New York: Free Press.

- Midgaard, Knut; Stenstadvold, H. & Underdal, Arild, 1973. "An Approach to Political Interlocutions", *Scandinavian Political Studies*, 8, 36.
- Midgaard, Knut, 1980. "On the Significance of Language and a Richer Concept of Rationality", s. 83–97 i Lewin, Leif & Vedung, Evert (red.), *Politics as Rational Action: Essays in Public Choice and Policy Analysis*,. Dordrecht, Holland: D. Reidel.
- Molin, Björn, 1965. *Tjänstepensionsfrågan: En studie i svensk partipolitik*. Göteborg: Akademiförlaget.
- Molin, Björn, 1969. "Anmälan av Gunnar Sjöblom, 'Party Strategies in a Multiparty System'", *Statsvetenskaplig Tidskrift*, 72 (1), s. 145–153.
- Molin, Björn, 1970. "Replikväxling Björn Molin – Gunnar Sjöblom", *Statsvetenskaplig Tidskrift*, 73 (1), s. 90–100.
- Mörkenstam, Ulf, 1999. *Om "Lapparnes privilegier": Föreställningar om samiskhet i svensk samepolitik 1831–1997*. Stockholm: Stockholm University, Department of Political Science.
- Nilsson, Stefan, 2014. *Den statsvetenskapliga diskursen: En innehållsanalys av statsvetenskapliga doktorsavhandlingar 2000–2013*. Karlstad: Karlstads universitet, Fakulteten för humaniora och samhällsvetenskap, Statsvetenskap, Masteruppsats, 15hp.
- Nord, Lars, 1974. *Nonalignment and Socialism: Yugoslav Foreign Policy in Theory and Practice*. Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis.
- Nordesjö, Kertil, 2015. *Relationen styrning och utvärdering: Hur en europeisk utvärderingsidé översätts i Sverige*. Växjö: Linnaeus University Press.
- Nordfors, Lennart, 1985. *Makten, hälsan och vinsten: Politik från arbetarskydd till arbetsmiljö*. Lund: Studentlitteratur.
- North, Douglas, 1990. *Institutions, Institutional Change and Economic Performance*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Nozick, Robert, 1974. *Anarchy, State and Utopia*. Oxford: Blackwell.
- Næss, Arne, 1966a. *Empirisk semantik*. Stockholm: Svenska Bokförlaget/Norstedts.
- Næss, Arne, 1966b. *Communication and Argument: Elements of Applied Semantics*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Næss, Arne, 1968. *Demokratisk styreform: en presiseringsmeny*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Parsons, Craig, 2007. *How to Map Arguments in Political Science*. Oxford: Oxford University Press.
- Pedersen, Lene Holm, 2003. *Miljø-økonomiske ideer i en politisk virkelighed*. Köpenhamn: Köpenhamns universitet, Institut for statskundskab.
- Petersson, Hans F., 1964. *Power and International Order: An Analytical Study of Four Schools of Thought and Their Approaches to the War, the Peace and Post-War System 1914–1919*. Lund: Gleerup.
- Petersson, Olof, 2013. *Herbert Tingsten: Vetenskapsmannen*. Stockholm: Atlantis.
- Petäjä, Ulf, 2006. *Varför yttrandefrihet? Om rättfärdigandet av yttrandefrihet med utgångspunkt från fem centrala argument i den demokratiska idétraditionen*. Växjö: Växjö universitet, Acta Wexionensia, Nr 83/2006.
- Pierson, Paul, 1994. *Dismantling the Welfare State: Reagan, Thatcher and the Politics of Retrenchment*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Pierson, Paul, 2004. *Politics in Time: History, Institutions and Social Analysis*. Princeton, N.J.: Princeton University Press.
- Popper, Karl R., 1959a. *The Logic of Scientific Discovery*. New York: Harper Torchbooks.

- Popper, Karl R., 1959b. *Objective Knowledge: An Evolutionary Approach*. Oxford: Clarendon.
- Popper, Karl R., 1963. *Conjectures and Refutations*. New York: Harper Torchbooks.
- Premfors, Rune, 1980. *The Politics of Higher Education in a Comparative Perspective: France, Sweden, United Kingdom*. Stockholm: Statsvetenskapliga institutionen.
- Rawls, John, 1971. *A Theory of Justice*. Cambridge, MA.: Belknap.
- Rawls, John, 2013. https://en.wikipedia.org/wiki/John_Rawls (accessed 2012-03-01).
- Rothstein, Bo, 1986 (2010). *Den socialdemokratiska staten: Reformen och förvaltning inom svensk arbetsmarknads- och skolpolitik*. Lund: Arkiv.
- Rothstein, Bo, 1994. *Vad bör staten göra? Om välfärdsstatens moraliska och politiska logik*. Stockholm: SNS Förlag.
- Ruin, Olof, 1968. *Mellan samlingsregering och tvåpartisystem. Den svenska regeringsfrågan 1945-1960*. Stockholm: Bonnier.
- Ruin, Olof, 1977. "Political Science Research in Sweden 1960-1975: An Overview", *Scandinavian Political Studies*, 12 (A12), s. 157-184.
- Rönström, Emma, 1997. "Forskardebatten kring 1809 års regeringsform – Till frågan om grundlagens härkomst", *Statsvetenskaplig tidskrift*, 100 (4), s. 448-467.
- Røvik, Kjell Arne, 1998. *Moderne organisasjoner: trender i organisasjonstenkningen ved tusenårsskiftet*. Bergen-Sandviken: Fagbokforlaget.
- Røvik, Kjell Arne, 2007. *Trender og translasjoner: ideer som former det 21. århundrets organisasjon*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Sabatier, Paul A. & Christopher M. Weible, eds., 2014, *Theories of the Policy Process*, Boulder, CO: Westview Press, 3rd ed.
- Sahlin, Kerstin & Wedlin, Linda, 2008. "Circulating Ideas: Initiation, Translation and Editing", s. 218-242 i Greenwood, Royston; Christine Oliver, Kerstin Sahlin & Roy Suddaby (red.), *Sage Handbook of Organizational Institutionalism*. London: Sage.
- Sandis, Constantine, 2012. *Times Literary Supplement*, Feb 17, s. 24.
- Sannerstedt, Anders, 1979. *Fri konkurrens eller politisk styrning: 1963 års trafikpolitiska beslut-debatten om innehåll, tillämpning och effekter*. Lund: Studentlitteratur.
- Sannerstedt, Anders & Jerneck, Magnus (red.), *Den moderna demokratins problem*. Lund: Studentlitteratur.
- Schmidt, Stephan, 1985. *Pionjärer, efterföljare och avvaktare: Innovationer och deras spridning bland de svenska primärkommunerna*. Stockholm: Kommunfakta.
- Schäfer, Joachim, 1984. *Från tillväxt till trygghet: Tio års debatt om strukturpolitikens mål och medel*. Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- Scott, W. Richard & Christensen, Søren Møller, 1995. *The Institutional Constructions of Organizations: International and Longitudinal Studies*. London: Sage.
- Silander, Daniel & Silander, Charlotte (red.), 2015. *Politiskt entreprenörskap – Den offentliga sektorns sätt att skapa bättre förutsättningar för entreprenörskap lokalt, regionalt och nationellt*. Stockholm: Santérus.
- Simonsson, Tord, 1963. *Kyrkomötet argumenterar. Kritisk analys av argumenttyper i diskussionerna vid 1957 och 1958 års kyrkomöten om "Kvinnans behörighet till prästerlig tjänst"*. Lund: Studia Theologica Lundensia, 23.
- Sjöblom, Gunnar, 1965. "Analys av partiets beteende: Diskussion om ett avsnitt i Björn Molins doktorsavhandling", *Statsvetenskaplig Tidskrift*, 68 (4), s. 365-388.

- Sjöblom, Gunnar, 1968. *Party Strategies in a Multiparty System*. Lund: Studentlitteratur.
- Sjöblom, Gunnar, 1969. "Gemmåle till Björn Molin", *Statsvetenskaplig Tidskrift*, 72(4), s. 395-409.
- 1970. "Replikväxling Björn Molin - Gunnar Sjöblom", *Statsvetenskaplig Tidskrift*, 73(1), s. 90-100.
- Sjölund, Maivor & Vedung, Evert, 1977. *Statskunskapens roll i utbildning och forskning på energiområdet*. Uppsala: Uppsala universitet, Statsvetenskapliga institutionen, ottryckt pm.
- Skocpol, Theda, 1979. *States and Social Revolutions: A Comparative Analysis of France, Russia, and China*. Cambridge: Cambridge U.P.
- Skovdal, Bernt, 1992. *Tingsten, totalitarismen och ideologierna*. Stehag: Symposion.
- Smith, Kevin B. & Christopher W. Larimer, 2009. *The Public Policy Primer*. Boulder, CO: Westview Press.
- Steimo, Sven; Thelen, Kathleen Ann; Longstreth, Frank, 1992. *Structuring Politics: Historical Institutionalism in Comparative Analysis*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Stone, Deborah, 2012. *The Policy Paradox: The Art of Political Decision Making*. London: Norton, 3:e uppl.
- Strömberg, Andrea, 2007. *Samordning, hyfs och reda: Stabilitet och förändring i svensk planpolitik*. Uppsala: Uppsala universitet, Statsvetenskapliga institutionen.
- Swärd, Stefan, 1984. *Vår för Sverige fick fri abort: Ett studium av en policyprocess*. Stockholm: Stockholms universitet, Statsvetenskapliga institutionen, Stockholm Studies in Politics, 22.
- Tingsten, Herbert, 1923. *Folkomröstningsinstitutet i Nordamerikas förenta stater*. Stockholm: Statens offentliga utredningar 1923:8.
- Tingsten, Herbert, 1927. *Förbudslagstiftningens resultat i Nordamerikas förenta stater*. Stockholm: Skrifter utg. av Svenska sällskapet för nykterhet och folkuppfostran.
- Tingsten, Herbert, 1935. *Statskunskapen och den politiska utvecklingen, Samhällskrisen och socialvetenskapen*. Stockholm: Kooperativa förbundets förlag.
- Tingsten, Herbert, 1936. *Den nationella diktaturen: nazismens och fascismens idéer*. Stockholm: Bonniers.
- Tingsten, Herbert, 1939a. *De konservativa idéerna*. Stockholm: Bonniers.
- Tingsten, Herbert, 1939b. "Recension av Gunnar Heckscher: Svensk konservatism före representationsreformen. 1. Den historiska skolans genombrott i Sverige", *Statsvetenskaplig Tidskrift*, 42(5), s. 499-508.
- Tingsten, Herbert, 1941a. *Idékritik*, Stockholm: Bonniers.
- Tingsten, Herbert, 1941b. "De politiska ideologierna i vetenskaplig debatt", *Idékritik*, s. 9-59. Stockholm: Bonniers.
- Tingsten, Herbert, 1941c. *Den svenska socialdemokratiens idéutveckling*, De 1-2. Stockholm: Tiden.
- Toulmin, Stephen, 1964. *The Uses of Argument*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Tranquist, Joakim, 2010. *Evert Vedung: En forskarbana med statskunskap, utvärdering och oväntade händelser*, 1-17.
http://www.utvardering.se/wpcontent/uploads/artikel4_vedung_ny.pdf (hämtad 2015-10-16).

- Tranquist, Joakim, 2015. "The Oral History of Evaluation: The Professional Development of Evert Vedung", *American Journal of Evaluation*, 36(4), s. 570–583. <http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1098214015601490> (hämtat 2018-02-06). <https://eric.ed.gov/?id=EJ1082083> (hämtat 2018-02-06).
- Vallinder, Torbjörn, 1962. *I kamp för demokratin: Rösträttsrörelsen i Sverige 1866–1900*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Wedin, Jörgen, 1982. *Spelet om trafikpolitiken: Transportation Policy in Sweden*. Stockholm: Norstedts.
- Vedung, Evert, 1966. *Unionsdebatten 1905: En argumentationsanalys*. Uppsala: Statsvetenskapliga institutionen, otryckt licentiatavhandling i statskunskap. <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:173415/FULLTEXT01.pdf> (hämtad 2015-10-31).
- Vedung, Evert, 1971. *Unionsdebatten 1905: En jämförelse mellan argumenteringen i Sverige och Norge*. Stockholm: Almqvist & Wiksell. <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:170490/FULLTEXT01.pdf> (hämtad 2015-10-30)
- Vedung, Evert, 1974. "Innehållslig och funktionell idéanalys", *Statsvetenskaplig Tidskrift*, 77(1), s. 1–20. <http://journals.lub.lu.se/index.php/st/article/viewFile/2836/2401> (hämtad 2015-11-01)
- Vedung, Evert, 1977. *Det rationella politiska samtalet*. Stockholm: Aldus Bonnier.
- Vedung, Evert, 1990. "Norvegomani och fosterländskhet", s. 84–92 i Grethe Værnø (red.), *Fra arvefiende til samboer*. Oslo: Wennergren-Cappelen och Stockholm: Bokförlaget Atlantis.
- Vedung, Evert, 1992. "Rec. av Johan Lundborg, Ideologiernas och religionens död: En analys av Herbert Tingstens ideologi- och religionskritik (Nora: Nya Doxa, 1991)", *Statsvetenskaplig Tidskrift*, 95 (1), s. 96–106.
- Vedung, Evert, 1993. *Statens markpolitik, kommunerna och historiens ironi*. Stockholm: SNS Förlag. <https://doi.org/10.1108/IJMPB-05-2014-0049> (hämtad 2018-05-15).
- Vedung, Evert, 1998. "Policy Instruments: Typologies and Theories," s. 21–58 i Marie-Louise Bemelmans-Videc, Rist, Ray C. & Vedung, Evert (red.), *Carrots, Sticks, and Sermons: Policy Instruments and Their Evaluation*. New Brunswick, NJ.: Transaction.
- Vedung, Evert, 2003. "Serendipiteter i mitt forskarliv" (Serendipities in My Life as a Researcher), *IBFs nyhetsbrev*, nr 2 maj 2003, 6. Uppsala: Uppsala universitet, Institutet för bostads- och urbanforskning.
- Vedung, Evert, 2004. "Spridning av forskningsresultat, ur spridarens synvinkel", s. 47–87 i Ehrling, Guy, Ottander, Chris & Vedung, Evert. *Spridning av FoU-resultat inom järnvägssektorn*. Borlänge: Banverket, stencilerad rapport.
- Vedung, Evert, 2009. *Utvärdering i politik och förvaltning*. Lund: Studentlitteratur, 3:e omarbetade upplagan.
- Vedung, Evert, 2016. *Implementering i politik och förvaltning*. Lund: Studentlitteratur.
- Vedung, Evert & Brandel, Magnus, 2001. *Staten, vattenkraften och de politiska partierna*. Nora: Nya Doxa.
- Weible, Christopher M., 2014. "Introducing the Scope and Focus of Policy Process Research and Theory", s. 3–21 i Sabatier, Paul A. & Weible, Christopher M., *Theories of the Policy Process*. Boulder, Co: Westview Press, 3rd ed.

- Westerståhl, Jörgen, 1992. "Herbert Tingsten – Statsvetenskapsmannen", s. 203–217 i Falkemark, Gunnar (red.), *Statsvetarporträtt: Svenska statsvetare under 150 år*. Stockholm: SNS Förlag.
- Westerståhl, Jörgen, 1993. "Om statsvetenskapens förträfflighet", i Sydow, Björn von, Wallin, Gunnar & Wittrock, Björn (red.), *Politikens väsen: Ideer och institutioner*. Stockholm: Tiden.
- Vetenskapsrådet, 2002. *Swedish Research in Political Science*. Stockholm: Vetenskapsrådet. [Evaluators: Göran Hydén, Ellen Immergut, Arild Underdal, Historical Chapter: Olof Ruin. The Swedish University System: Bo Öhngren]. <https://publikationer.vr.se/produkt/swedish-research-in-political-science/> (hämtad 2015-10-15)
- Wihlborg, Elin, 2014. "Policy Entrepreneurs Meeting Mediators – a Conceptual Extension", i Aflaki, Inga N; Miles, Lee & Petridou, Evangelia, *Entrepreneurship in the Polis*. London: Ashgate.
- Wihlborg, Elin, & Söderholm, Kristina, 2013. "Mediators in Action: Organizing Sociotechnical System Change", *Technology in Society*, 35 (4), s. 267–275.
- Wahlstrand, Arne, 1941. *1905 års ministärkriser*. Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- Wägnerud, Lena, 2010. "Politisk representation: Partier på reträtt i svensk statsvetenskap", *Statsvetenskaplig Tidskrift*, 112 (5), s. 375–395. <http://journals.lub.lu.se/index.php/st/article/view/8608/7746> (hämtad 2015-09-17).